

”HÄR ÄR GANSKA
NICE,
MEN...”

UNGDOMARS TANKAR OM
VÄSTERVIK OCH OM
VAD SOM ÄR VIKTIGT I LIVET

Susanne Holm
Anna Henriksen
Anita Beckman

Rapport i
korthet

Föreliggande rapport beskriver en delstudie inom ett pågående avhandlingsprojekt. Huvudprojektet tar avstamp i landsbygdsungdomars flytta/stanna-problematik och utgår genom fallstudier från Västerviks lokala kontext. I delstudien undersöker vi niondeklassares tankar om den plats de bor på, om de vill flytta eller stanna och vad de tycker är viktigt i livet. Projektet har genomförts i samverkan mellan den barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön (BUV) på Högskolan Väst och Campus Västervik. Vi forskare vill rikta vårt varmaste tack till de elever, lärare och rektorer i Västerviks kommun som tog sig tid att hjälpa oss.

Studiens resultat visar att en majoritet av de unga, trots att de trivs bra på sin hemort, vill flytta eller tror att de kommer att flytta från kommunen efter avslutad skolgång. De mest framträdande skillnaderna syns mellan könen, men även föräldrarnas utbildningsbakgrund är en viktig variabel i flera fall. Tjejerna uttrycker i högre grad än killarna att de önskar flytta till större orter för att utbilda sig, upptäcka nya saker och utvecklas på ett personligt plan. De tycker också att det är något viktigare att träffa nya människor och att få uttrycka sin egen personlighet än vad killarna gör.

De unga anser att boende i Västerviks kommun passar bäst för pensionärer och barn. Tjejer med akademisk familjebakgrund är de som uppger att Västervik passar allra bäst för pensionärer och sämst för unga vuxna och tonåringar. Tjejerna upplever vidare att de har större förväntningar på sig att flytta

FÖRFATTARE

Susanne Holm är fil. mag. i socialt arbete och doktorand i pedagogik med inriktning mot arbetsintegrerat lärande inom den barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön (BUV) vid Högskolan Väst.

Anna Henriksen är fil. dr. och lektor i socialt arbete vid Högskolan Väst. Hennes forskningsintresse är främst ungdomar i tvångsvård.

Anita Beckman är fil. dr. i etnologi och lektor i kulturvetenskap. Hon är verksam inom den barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön (BUV) vid Högskolan Väst.

till en annan ort än vad killarna har, och de ger också uttryck för att de inte ser lika stora möjligheter att förverkliga sådant som de tycker är viktigt i livet om de stannar på hemorten. Killarna verkar genomgående vara mer positiva till vad hemorten har att erbjuda. Både tjejer och killar anser det vara viktigt att kunna påverka sina egna möjligheter och sin framtid, dock är det något viktigare för tjejerna att även kunna påverka samhället de lever i. Killarna tror sig dock ha större möjligheter att påverka, om de stannar kvar i Västerviks kommun.

Många av de unga tycker att det är svårt att fatta beslut om framtida utbildningar och yrken, och när det gäller förväntningar, stöd och information kring framtidsval påverkar föräldrar/vårdnadshavare mest. Också studievägledare tillmäts stor betydelse när det gäller att samla information och att få råd inför framtiden.

INNEHÅLL

Undersökning	4
Syfte.....	4
Metod och material.....	4
Bakgrund	6
Västerviks kommun.....	6
Plats, identitet och ungas flyttmönster.....	6
Resultat	10
Tankar om att flytta eller stanna i Västerviks kommun efter avslutad skolgång.....	10
Förväntningar.....	12
Framtida studie- och yrkesval.....	14
Viktigt i framtiden – möjligt på hemorten?.....	15
Diskussion	20
Västervik som ort.....	20
Vem är orten bäst för?.....	21
Flytta eller stanna?.....	22
Förväntningar från omgivningen.....	24
Vad är viktigt i livet?.....	25
Referenser	27

UNDERSÖKNING

Syfte

Syftet med den här studien är att söka kunskap om niondeklassares tankar om att bo i Västerviks kommun och om vad de anser vara viktigt i livet.

Metod och material

Materialet består dels av en enkätstudie, dels av fyra kompletterande gruppintervjuer med elever från årskurs 9. Kommunens samtliga sex högstadieskolor erbjöds deltagande i studien och fem av dem tackade ja. Av de deltagande skolorna är tre kommunala och två fristående. Tre av skolorna ligger i centrala Västervik och två är belägna i mindre samhällen i kommunen.

Datainsamlingen inleddes hösten 2017 med att en enkät delades ut. Den första kontakten togs med skolornas rektorer, för vilka vi presenterade studiens syfte och upplägg, varpå vi fick kontaktuppgifter till ansvariga lärare ute i klasserna. Enkäten delades ut och fylldes i under lektionstid. Vid dessa tillfällen deltog en eller två forskare för att på ett tydligt sätt förklara studiens syfte och materialets användning samt för att kunna besvara eventuella frågor från eleverna angående enkäten. Vi var totalt fyra personer från den barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön (BUV) vid Högskolan Väst som arbetade med insamling av enkäten.

De kompletterande gruppintervjuerna genomfördes i två omgångar under hösten 2017 och våren 2018 med sammanlagt 22 elever från tre centralt belägna skolor och en landsbygdsskola. Grupperna bestod av fem–sex elever och sattes samman av lärare eller studie- och yrkesvägledare på respektive skola utifrån vårt önskemål om så stor jämvikt som möjligt mellan könen. De samtalsliknande intervjuerna hölls med stöd av en i förväg löst formulerad frågeguide med frågor om Västervik som boendeort och vad de unga anser vara viktigt i livet och i framtiden.

I denna rapport används citat från gruppintervjuerna främst för att illustrera resultatet av enkätstudien.

Enkäten

Enkäten besvarades av 239 ungdomar av 351 möjliga. Av dessa anger 48,1 % att de är tjejer och 47,7 % att de

är killar, vilket innebär att könsfördelningen är jämn. 3,3 % anger ”annat” och 0,4 % ”vill ej uppge”, medan en person, alltså 0,4 %, valt att inte svara.

För att kunna säga huruvida de unga kommer från en akademisk eller icke-akademisk familjebakgrund beaktades frågorna *Vilken är din mammas högsta utbildning?* samt *Vilken är din pappas högsta utbildning?* De svarsalternativ som var möjliga är: ”grundskola”, ”yrkesutbildning”, ”teoretisk gymnasieutbildning”, ”högskola/universitet”, ”vet ej” och ”vill ej uppge”. Dessutom kunde ungdomarna genom fritextsvar ange vilket yrke mamman respektive pappan har.

I ett första steg kategoriserades svaren som angavs i *akademisk* (minst en förälder med universitets- eller högskoleexamen) respektive *icke-akademisk* familjebakgrund (föräldrar vars högsta utbildningsnivå är grundskola, yrkesutbildning eller teoretisk gymnasieutbildning). Det betyder att de unga kategoriserats som tillhörande en akademisk familjebakgrund om en av eller båda föräldrarna har en akademisk examen.

Med anledning av att många ungdomar inte vet vilken föräldrarnas högsta utbildningsnivå är, studerades också fritextsvaren för att kunna fastställa utbildningsnivån. De unga som anger att en eller båda föräldrarna har en akademisk utbildningsbakgrund anger mycket riktigt i fritextsvaren att de är exempelvis läkare eller förskolelärare. Bland unga som inte vet vilken föräldrarnas utbildningsnivå är, är dock fritextsvaren exempelvis ”socialtjänsten”, ”bank”, ”kriminalvården” eller ”försäkringsbolag”, varför det inte går att ta för givet vilken föräldrarnas utbildningsbakgrund är. Att de unga med akademisk familjebakgrund tydligare kan uttala sig om föräldrarnas yrken kan möjligtvis ha att göra med att diskussioner kring utbildning och yrke är en naturlig del av det vardagliga samtalet i de familjerna.

Denna problematik innebär att det av alla ungdomar, oavsett könstillhörighet, är 38,1 % som har en akademisk familjebakgrund och 28,1 % som har en icke-akademisk, medan det för hela 36,8 % inte har gått att fastställa. Det föreligger alltså ett stort bortfall i fråga om föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Svarsfrekvensen är i övrigt god i enkätens olika frågeställningar. Emellertid kan konstateras att det bland de frågor som rör huruvida ungdomarna upplever att någon förväntar sig att de *ska flytta* från

Västervik är en mindre landsortskommun belägen på den svenska ostkusten.

kommunen efter avslutad skolgång har den gällande lokala politiker ett större bortfall. Bortfallet är i förekommande fall 8% och kan sannolikt förklaras av att

dessa ungdomar inte förstår innebörden i frågan eller helt enkelt tycker att den är svår att besvara.

BAKGRUND

Västerviks kommun

Västervik är en mindre landsortskommun belägen på den svenska ostkusten. Västerviks centralort med omgivningar är idag en sommarattraktion med en vacker skärgård och många välbesökta evenemang under semestermånaderna. Centralorten har cirka 21 000 invånare och kommunen som helhet, inklusive orter som Ankarsrum, Gamleby och Överum, har cirka 36 000 invånare. Västerviks centralort ligger i direkt anslutning till vattnet, och arkitekturen i stadskärnan består främst av äldre, pittoreska trähus som minner om dess fiske- och sjöfartstraditioner.

Västerviks kommun har, i likhet med många andra mindre kommuner i Sverige, haft vissa svårigheter att hålla befolkningstalen uppe, men ändå lyckats på grund av inflyttning dels av personer från andra länder, dels av pensionärer. Liksom liknande orter har Västervik alltså haft svårt att behålla de unga. I en undersökning gjord av Bjerke och Mellander (2015) framgår att 86 % av de svenska kommunerna hade färre 25-åringar boendes på orten 2015 än 18-åringar bara sju år innan. Många unga från mindre orter letar sig idag till städer med universitet eller högskola (ibid.), och Västervik är inget undantag. Antalet anställda inom tillverkningsindustrin har minskat gradvis under decennier av strukturomvandling. De verkstadsindustrier som brukade kunna erbjuda unga arbete har minskat kraftigt i antal och ersatts av andra typer av verksamheter. Landstinget och Västerviks kommun har sammanlagt 5 000 anställda och är numera de största arbetsgivarna i kommunen. Arbetslösheten ligger vid tiden för denna rapport något högre i Västervik än i riket som helhet (vastervik.se), och liknande förhållanden kan vi finna på många andra mindre orter av Västerviks karaktär.

Västervik ligger en aning isolerat på grund av de relativt långa avstånden till större städer, men orten har ett kapital i form av en estetiskt tilltalande kulturhistorisk miljö, sommarturism och närhet till vatten och naturupplevelser. En annan detalj som utmärker Västervik är att där finns ett lokalt campus som i kommunal regi erbjuder flera högskoleutbildningar och kurser genom distansteknik och digital uppkoppling till andra lärosäten runt om i landet, bland annat Linnéuniversitetet och Högskolan Väst.

Plats, identitet och ungas flyttmönster

Ungdomstiden är den tid då vi formar våra identiteter – vi drömmer, planerar och försöker förstå vår plats i världen. Vem är jag och vad vill jag med mitt liv? Och, inte minst för ungdomar utanför storstadsregionerna: var ska jag bo? Ungdomars individuella flyttmönster är starkt kopplat till den egna identitetsprocessen, och identiteten formas inte i ett vakuum. Faktorer såsom kön och klass är avgörande för identitetsskapandet, men så är också platsen där man växer upp. Att tillhöra en plats innebär att höra samman med andra som bor på samma plats. Genom gemensamma upplevelser och erfarenheter formas en platsamhörighet (Agnidakis 2013). Själva formandet av identiteten sker i såväl individuella som kollektiva sammanhang, och lokal identifikation kan fungera både sammanhållande och gränsdragande. Å ena sidan kan platsen betyda trygghet och social sammanhållning, å andra sidan kan den fungera som en gränsmarkör mellan ”oss” och ”dom”, mellan stad och landsbygd (ibid.).

Urbaniseringsprocessen i Sverige är stark. Stockholm, Göteborg och Malmö växer snabbt, liksom andra orter med universitet eller högskola (Bjerke & Mellander 2015). Många europeiska länder brottas med samma omflyttningssproblematik. Att unga väljer att flytta från de mindre orterna riskerar att öka ojämlikheten mellan stad och landsbygd, och mellan svenska kommuner. På samma sätt är det ett jämlikhetsproblem att de unga männen oftare stannar kvar och oftare hamnar i arbetslöshet än kvinnorna. När de unga försvinner blir skatteintäkterna lägre, vilket riskerar att försämra samhällsservicen och i sin tur leda till att ännu fler ungdomar väljer att flytta från orten. Å andra sidan bär unga som flyttar, utbildar sig, skaffar arbetslivserfarenhet, utvidgar sina nätverk och sedan återvänder hem på ett för orterna mycket värdefullt kapital. Trondman och Andersson (2014a) talar om en ”flyttparadox” och refererar då till diskussionen om huruvida det är önskvärt att unga flyttar från mindre orter för att eventuellt återkomma med detta kapital eller om de hellre ska stanna (ibid.).

Att som ung vilja röra på sig och se sig om i världen är inget nytt, men i dagens samhälle finns en norm som sätter (stor)staden i centrum och som alltmer kommit

att förskjuta mindre orter och landsbygden till periferin (se t.ex. Farrugia 2016; Svensson 2006; Vallström 2007). De mindre orterna lyfts sällan fram som platser som kan erbjuda unga människor något av värde. Inte minst massmedia har haft stort inflytande över hur bilden av den ”töntiga” och oattraktiva landsbygden etablerat sig i tanken (Eriksson 2010). Storstaden åtnjuter högsta status i platshierarkin och utgör, med sin befolkningstäthet och sitt stora utbud av affärer, kultur och uteliv, den självklara platsen för unga människor att leva på, medan landsbygden betraktas som en plats där ingenting av vikt händer (ibid.). Den ökande klyftan mellan stad och landsbygd är en global trend, vilken har medfört en rörlighet som, i princip, har blivit en nödvändighet – inte minst för unga människor (Farrugia 2016). Flödet av såväl pengar som symboliskt-kulturellt stoff och unga människor har blivit centralt för vårt samtida samhälle (ibid.).

Det är svårt att med exakthet ringa in vad som driver unga att flytta till eller från en ort. Många av de internationella studier som gjorts är kvantitativa och pekar på ekonomisk-strukturella orsaker. De bakomliggande och individrelaterade, och därmed mer komplexa, orsakerna kan vara svårare att fånga in med enkäter. Eacott och Sonn (2006) menar att det finns en gemensam praxis inom migrationsforskning att hänvisa ungas utflyttning till ett resultat av strukturella begränsningar, exempelvis möjligheten till arbete och vidare studier. Arbete och utbildning är tydliga och konkreta anledningar till en flytt, men förutom dessa orsaker finns också *miljömässiga motiv* och *sociala skäl* till att unga väljer att flytta. Sociala skäl anges till och med i högre grad än utbildning i flera studier (se Vilhelmson & Thulin 2016; Lundholm, Garvill, Malmberg & Westin 2004). Innebörden av respektive begrepp är dock öppen för tolkning. Miljömotivet är till skillnad från de klassiska faktorerna som jobb, studier och familjemotiv mer uppluckrat, vilket gör det svårare att klassificera. Det kan också vara så att alternativet ”miljöombyte” är lätt att kryssa i vid en enkätstudie om de faktiska skälen är mer komplexa och kanske innefattar flera olika anledningar. Begreppet miljömässiga motiv kan ses som ett paraplybegrepp som innefattar flera underbegrepp. Eacott och Sonn (2006) använder sig av *platsanknytning* och *förnöjsamhet med hemorten* som två aspekter av miljömässiga motiv. Författarna betonar hemortens betydelse för unga människors utveckling av den egna identiteten. Att ungdomar är nöjda och känner sig förankrade i hembygden inger en känsla av stabilitet och förutsägbarhet i hemmiljön. Det bekräftas i Elders (1996) studie som visar att ungdomar tar nätverksband och anknytning till platsen i beaktande när de fattar beslut om en eventuell flytt för att öka möjligheterna till utbildning och/eller arbete. I studien om arbetssökande unga i

Västervik (Andersson & Beckman 2015) blev detta med platsanknytning och sociala band mycket tydligt. Även om man inte alltid hade enbart positiva känslor inför Västervik som kommun, så var anledningen till att man ville stanna just en stark anknytning till platsen och den trygghet som familj och kontaktnät innebär (ibid.).

Vilhelmsson och Thulin (2016), som genomfört en studie kring ungas flyttmönster i en svensk kontext, pekar på tre huvudanledningar till varför unga väljer att flytta. Den första handlar om vad man uppfattar som en *attraktiv plats*. För vissa finns en dragning till storstadslivet, vilket ofta beskrivs i generella termer såsom att man söker ett ställe som är större eller en plats där det händer mycket. I det omvända fallet kan det vara närheten till naturen som lockar. Då söker man lugn och ro, och landsbygdens utbud av friluftsliv. De flesta som uppger att de vill flytta till en mindre ort har tidigare erfarenheter av landsbygd eller småstadsliv, exempelvis i barndomen. Den andra huvudanledningen handlar om *missnöje med nuvarande ort*. Här beskriver de unga att de i princip känner sig ”färdiga” med en ort. De beskriver att de sitter fast i gamla rutiner eller behöver en drastisk förändring i sitt liv. Dessa skäl relateras ofta till andra omständigheter i livet, exempelvis förändrade relationer eller att man förlorat sitt jobb. Den tredje och sista huvudanledningen som framträder i intervjuerna är *förändring* som ett mål *i sig*. En respondent beskriver det som en önskan att få vara ”en blank sida i en ny värld”. I de här fallen är det inte så mycket en specifik plats som attraherar, utan snarare en önskan om att börja om och att växa som person. Det är det nya och okända som eftersöks. Ytterligare ett skäl som framkom i undersökningen är att de unga ser det som viktigt att bevisa att de klarar av en flytt och att *leva självständigt* på en ny ort. Att byta miljö ses som en central och positiv sak att göra som ung. Det är till och med ofta socialt förväntat (jfr Svensson 2006). Flera av de unga i Vilhelmsson och Thulin (2016) som hade flyttat till Göteborg för att studera planerade att återvända till den typ av miljö, natur och landskap som de hade vuxit upp i, till exempel till Norrland. I en mindre studie av Beckman (2018), i vilken unga vuxna boende i Västerviks kommun intervjuades om sina upplevelser av att bo på en mindre ort, uppgav flera att ett av det tyngst vägande skälen till att flytta tillbaka från storstaden var närheten till naturen, lugnet och den stressfria miljön.

Roswall, Rönnlund och Johansson (2018) använder begreppet ”skolans sociala koder” för att identifiera och analysera rådande diskurser inom skolan. Skolan är en viktig förmedlare av normer och värderingar, och den lokala diskursen har därför ett stort inflytande över ungas tankar om sin framtid både när det gäller val av utbildning och plats att bo på, menar författarna.

[...] när jag blir pensionär hade jag jättegärna velat vara här eftersom det är trevligt liksom.

Globalt sett finns en transnationell diskurs om mobilitet och rörlighet (Farrugia 2016). Landsbygden lyfts sällan fram som en möjligheternas plats, utan tvärtom ingår att rata landsbygden så att säga som ett element i "manuskriptet" om globalisering och individualisering. Inom denna diskurs ses oförmåga att flytta eller en vilja att stanna kvar som ett individuellt misslyckande, och graden av framgång och att vara lyckad mäts till stor del i förmågan till rörlighet. Corbett (2013) beskriver ett historiskt skifte för landsbygdsskolornas syfte, och menar att västerländsk rural utbildning har genomgått en förändring från "learning to stay" till "learning to leave". Kort kan det beskrivas som att den tidigare "learning to stay"-diskursen traditionellt drevs av engagemang för bygden, med gemensamma värderingar och lokalt samhällsengagemang, ofta med kyrkan som samhällets stöttepelare. Genom moderniseringar förändrades den lokala kontexten till en förståelse för "mästarkulturen", där centrum dominerar och perifera platser och kulturer blir underordnade (se även Vallström 2007).

På det stora hela kan det sägas att ungdomar på landsbygden och mindre orter riskerar att påläggas ett stort ansvar. De förväntas å ena sidan flytta för att utbilda sig och utvecklas, å andra sidan stanna kvar och stärka landsbygden. När ungdomsarbetslösheten ökar till följd av att företag läggs ner uppmanas ungdomar att söka sig till högre utbildning, varför det läggs ett än större ansvar på den enskilda individen vid tider av lågkonjunktur. I en intervjustudie gjord av Gabriel (2006) beskriver de unga vuxna den personliga konflikt

som uppstår i tankeprocessen som föregår beslutet om att lämna hemorten. Konsekvenserna för orten finns med som en aspekt att ta hänsyn till, menar Gabriel. Ska man stanna kvar för att "stärka" bygden eller flytta för att utveckla sig själv (jfr Trondman & Andersson 2014a)? De personliga konflikterna kan ses som en form av reflekterande inre dialog (Archer 1996; 2007), i vilken man i tanken väger skälen för och emot en flytt. Ytterligare en aspekt som framkommer i Gabriels (2006) intervjustudie är att den "klassresa" de unga genomgår genom att flytta till storstaden stärker dem som individer, men samtidigt utgör en källa till oro över vad föräldrar och "gamla" vänner ska tycka om dem. Det har, enligt Gabriel, uppstått ett kulturellt "glapp" mellan dem själva och vänner och familj på hemorten. I studien om unga bosatta i Västervik (Beckman 2018) talade återvändarna om samma fenomen. De berättade att de sällan umgås med sina barndomskamrater, utan numera söker sig till andra återvändare och till personer som kommer från andra, större orter (ibid.).

Jones (1995) har, genom sina studier av ungdomar på den skotska landsbygden, bidragit till en ökad förståelse för de komplexa processer som samverkar när det gäller ungdomars identitet, flyttmönster och övergång till vuxenliv. I hennes studier sätts utflyttningen från landsbygden i relation till komplexiteten i ungas livsval och övergångarna mellan exempelvis olika skolformer eller från skola till arbetsliv, och genom att försöka förstå ungas flyttmönster utifrån en biografisk ansats försöker hon lösa konflikten mellan den ekonomisk-strukturella förklaringen och vikten av de ungas *egen*

agens i att förhandla om sin livsväg. I Beckman (2018) framträdde samma typ av komplexitet, då skälen till att de unga vuxna valde att stanna i, återvända eller flytta till Västervik från andra orter var många och individrelaterade. En gemensam faktor för valet av boendeort var möjligheten att högskoleutbilda sig på Campus Västervik, men denna faktor samverkade samtidigt med en mängd andra, olikartade faktorer. Det kunde handla om att ens partner fått ett jobberbjudande på orten, en önskan om att låta barnen växa upp i en lugn och naturnära miljö eller en längtan bort från en stressig stadsmiljö (ibid.). I det biografiska berättandet framträdde komplexiteten kring ungas livs- och boendeval med tydlighet. Den inre dialog som Archer (1996; 2007) talar om visade sig vara en oundviklig

del av beslutet att bo på en mindre ort. Ambivalensen kring boendebeslutet var stor och föregicks ofta av en längre känslomässig bearbetningsprocess i vilken man tvingats reflektera kring sin identitet och sitt liv. Vem blir jag om jag flyttar till en mindre ort? Vilket slags liv kommer jag att få? Här synliggörs den agens som de unga tar i bruk för att gå ”emot strömmen” och aktivt välja bort storstadens utbud och möjligheter. (ibid.)

Utifrån den här bakgrunden är det intressant att försöka fånga upp vad niondeklassare i Västervik tycker om sin hemort och vad de upplever vara viktigt i livet. Hur tänker de kring vad orten har att erbjuda dem? Vill de stanna kvar efter avslutad skolgång eller vill de flytta därifrån? Vad är viktigt i livet och vad tror de om möjligheterna att finna det i Västervik?

RESULTAT

Nedan följer resultatet av enkätstudien under fyra rubriker.

Tankar om att flytta eller stanna i Västerviks kommun efter avslutad skolgång

Inledningsvis presenteras huruvida tjejerna och killarna vill *flytta* eller *stanna kvar* i Västerviks kommun samt om de *tror sig* flytta eller stanna när de är klara med skolan. Vidare presenteras om de *tror sig flytta tillbaka* till Västervik om de tänkt sig att flytta därifrån. Under varje rubrik presenteras också hur ungdomarna tänker i dessa frågor beroende på om de kommer från en akademisk eller en icke-akademisk familjebakgrund. Frågorna har besvarats med fasta svarsalternativ och svaren redovisas i procentuell fördelning.

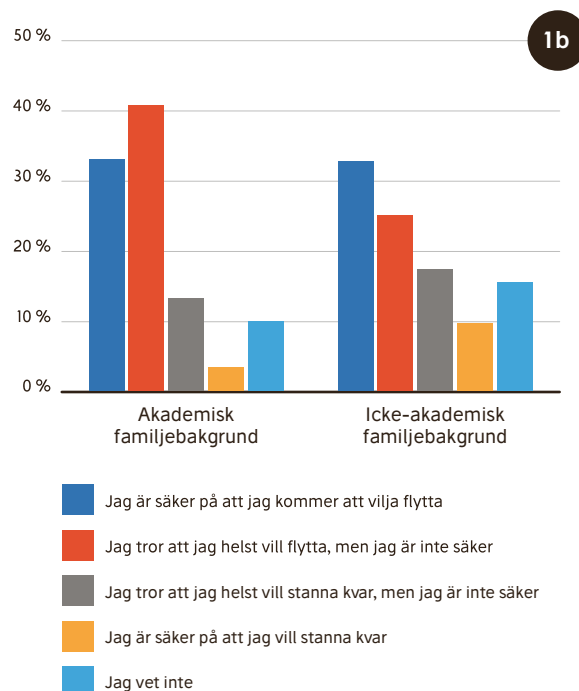
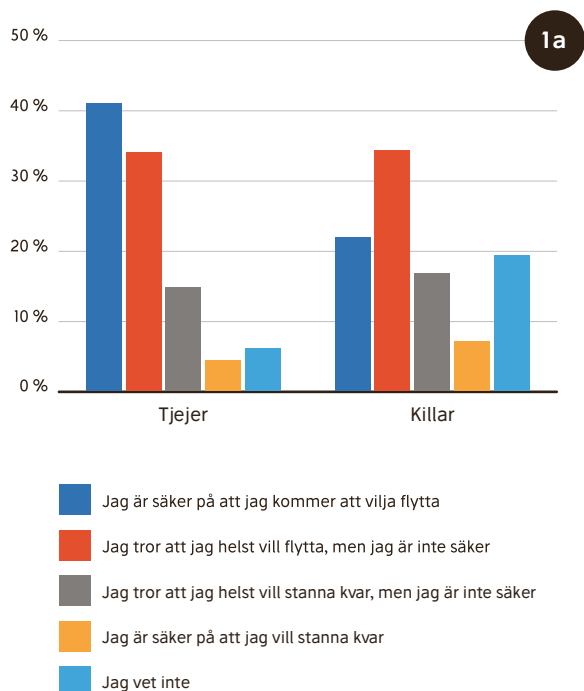
Vill flytta eller stanna kvar

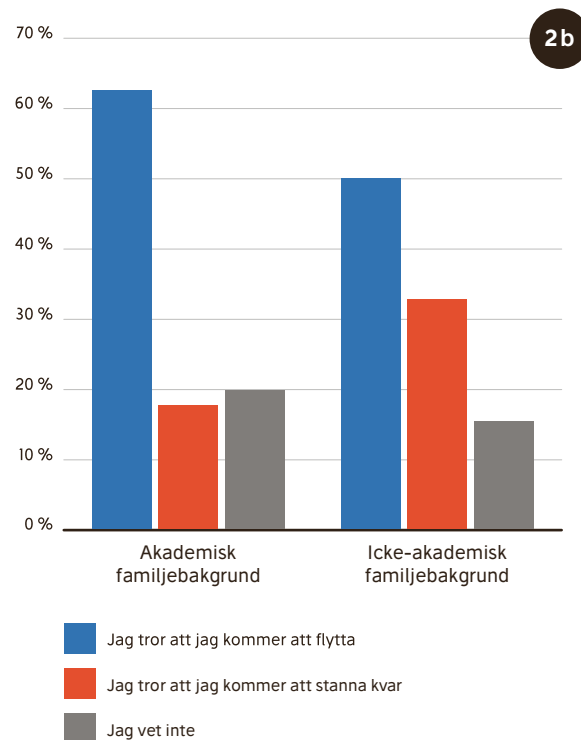
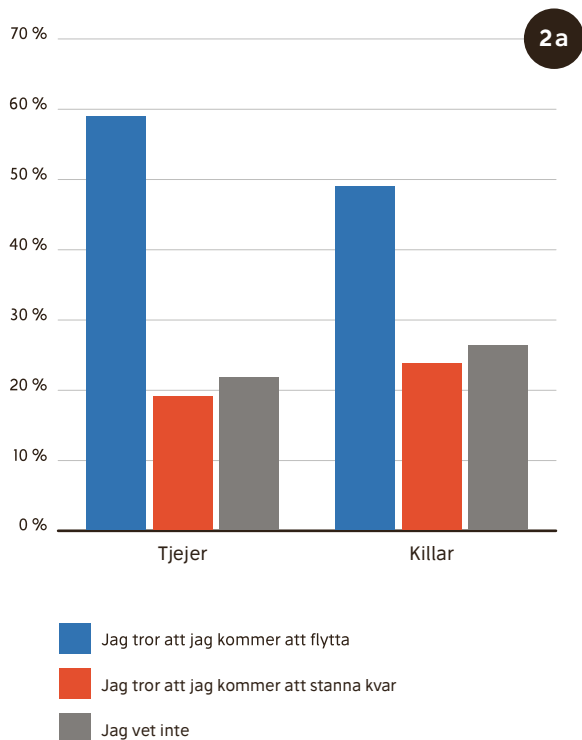
1a. Kön

Hur tjejerna och killarna tänker om framtiden vad avser att flytta eller stanna kvar i Västerviks kommun när de är klara med skolan skiljer sig åt. Den mest framträdande skillnaden har att göra med beslutsamheten att flytta då 40,9 % av tjejerna jämfört med 21,9 % av killarna är *säkra på att de kommer att vilja flytta*. Något fler killar, 7 % jämfört med 4,3 % av tjejerna, är *säkra på att de vill stanna kvar*. Osäkerheten är större hos killarna då 19,3 % av dem, till skillnad från 6,1 % av tjejerna, *inte vet* om de vill flytta eller stanna kvar. **Sammanfattningsvis kan sägas att tjejerna är mer beslutsamma när det gäller att flytta från Västerviks kommun.**

1b. Familjebakgrund

Det syns ingen skillnad mellan de som har en akademisk och de som har en icke-akademisk familjebakgrund vad avser om de är *säkra på att de kommer vilja flytta* från Västerviks kommun när de är klara med skolan. Däremot framträder en markant skillnad då 40,7 % av de med akademisk familjebakgrund till

skillnad från 25 % av de med icke-akademisk sådan *tror att de helst vill flytta, men inte är säkra*. Dessutom är 17,3 % av de unga med icke-akademisk familjebakgrund mer benägna att *tro sig vilja stanna kvar men är osäkra*, till skillnad från 13,2 % av de med akademisk familjebakgrund. En annan skillnad är att 9,6 % av de unga med icke-akademisk familjebakgrund också är *säkra på att de vill stanna kvar* medan endast 3,3 % av de med akademisk familjebakgrund är det. Även osäkerheten är tydligare hos unga med icke-akademisk familjebakgrund då 15,4 % *inte vet* huruvida de vill stanna flytta eller stanna kvar i Västerviks kommun när de är klara med skolan, till skillnad från 9,9 % av de med akademisk familjebakgrund. **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med akademisk familjebakgrund i markant större utsträckning tror sig vilja flytta, men att de inte är helt säkra på sin sak. Unga med icke-akademisk familjebakgrund syns mer benägna att vilja stanna kvar samtidigt som osäkerheten hos dem är större.**

Tror sig flytta eller stanna kvar

2a. Kön

Tjejerna är tydligare än killarna (59,1 % jämfört med 49,1 %) med att de *tror sig komma att flytta* från Västerviks kommun när de är klara med skolan. 23,7 % av killarna är något mer benägna att *tro sig stanna kvar* medan 19,1 % av tjejerna tror sig göra detsamma. Även osäkerheten kring om man vill flytta eller stanna kvar

är något större hos killarna (26,3 %) än hos tjejerna (21,7 %). **Sammanfattningsvis kan sägas att tjejerna i större utsträckning tror att de kommer att flytta medan killarna i något större utsträckning tror att de kommer att stanna kvar.**

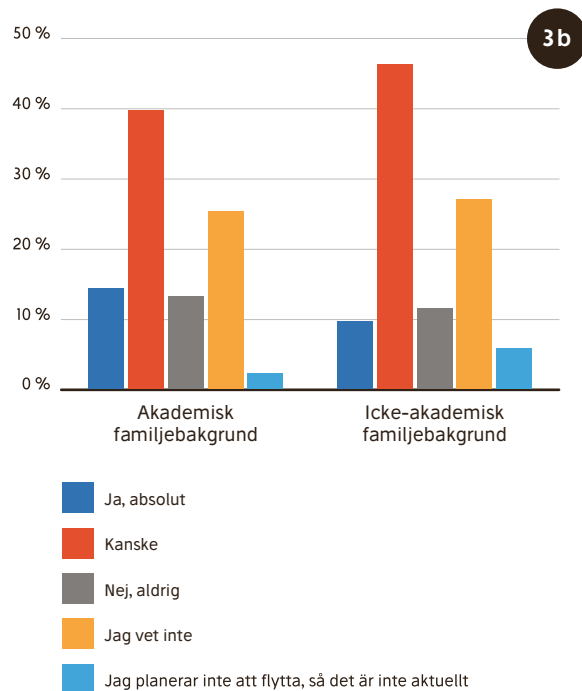
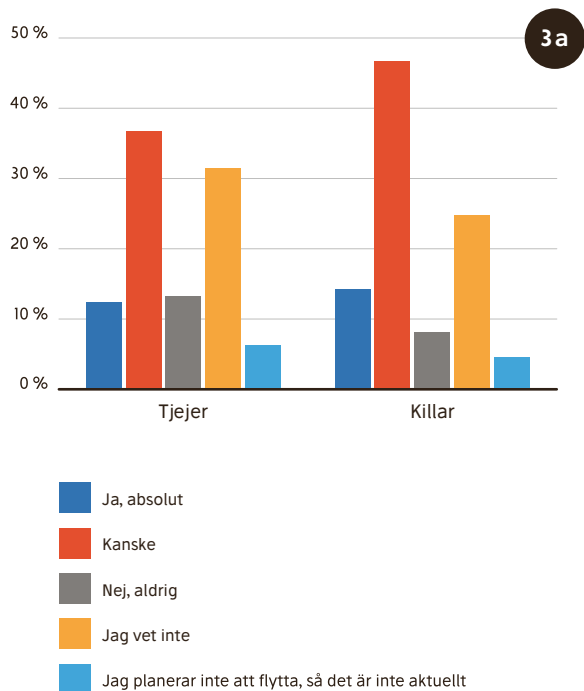
2b. Familjebakgrund

Så många som 63 % av de unga med akademisk familjebakgrund *tror sig komma att flytta* från Västerviks kommun efter avslutad skolgång, till skillnad från 50 % av de med icke-akademisk familjebakgrund. 32,7 % av de med icke-akademisk familjebakgrund *tror sig komma att stanna kvar*, vilket är en mycket större andel än bland de med akademisk familjebakgrund (17,6 %). **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med akademisk familjebakgrund i betydligt större utsträckning tror att de kommer att flytta.**

Tror sig flytta tillbaka efter eventuell flytt

3a. Kön

Skillnaden är liten bland de som *absolut* kan tänka sig att flytta tillbaka till Västerviks kommun om de flyttar därifrån (14 % av killarna jämfört med 12,2 % av tjejerna). Killarna (46,5 % jämfört med 36,5 % av tjejerna) är däremot tydligare med att de *kanske* kan tänka sig att flytta tillbaka. Fler tjejer (31,3 % jämfört med 24,6 % av killarna) *vet inte* om de kan tänka sig att flytta tillbaka. Tjejerna (13 %) är mer benägna än

killarna (7,9%) att *inte tro sig* flytta tillbaka. **Sammanfattningsvis kan sägas att det är fler killar än tjejer som kan tänka sig att flytta tillbaka till orten, och att tjejerna ger uttryck för en större osäkerhet i frågan.**

3 b. Familjebakgrund

14,3% av de unga med akademisk familjebakgrund kan *absolut* tänka sig att flytta tillbaka till Västerviks kommun om de någon gång flyttar därifrån jämfört med 9,6% av de med icke-akademisk bakgrund. Däremot kan fler av de sistnämnda (46,2% jämfört med 39,6% av de med akademisk bakgrund) *kanske* tänka sig att flytta tillbaka. Fler med icke-akademisk bakgrund (5,8% jämfört med 2,2%) anger att frågan *inte är aktuell* eftersom de inte planerar att flytta. **Sammanfattningsvis kan sägas att skillnaden är mest markant bland de som tror att de kanske kommer att flytta tillbaka, och där är andelen störst bland de med icke-akademisk familjebakgrund.**

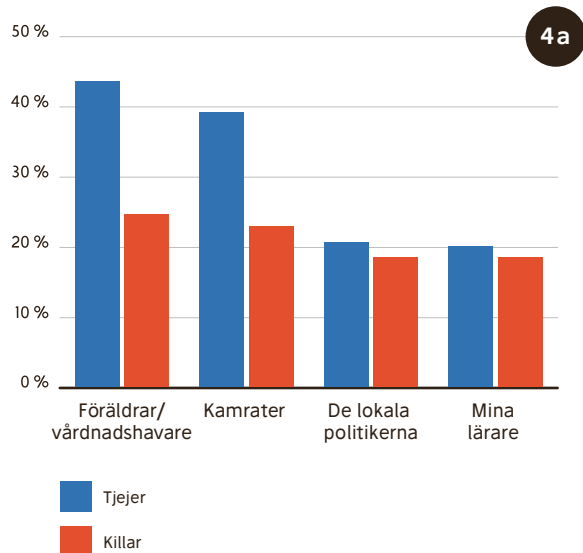
Förväntningar

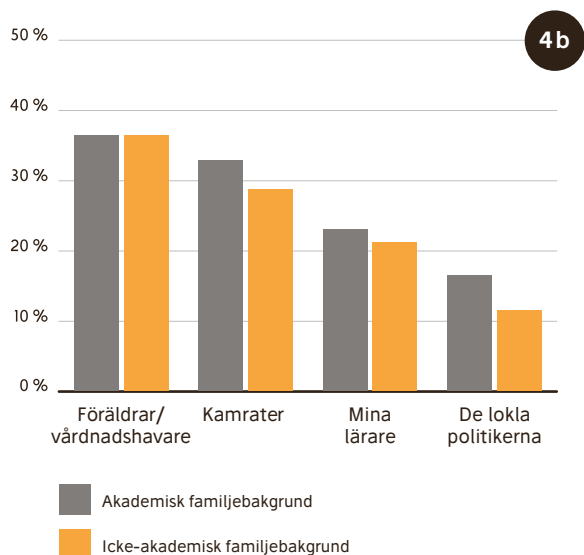
Andras förväntningar på att de unga ska flytta

4 a. Kön

När det gäller de ungas upplevelser av huruvida det finns *förväntningar på dem att flytta från* Västervik när de är klara med skolan är mönstret tydligt: tjejerna upplever i större utsträckning att såväl föräldrar/vårdnadshavare, kamrater, lokala politiker och lärare

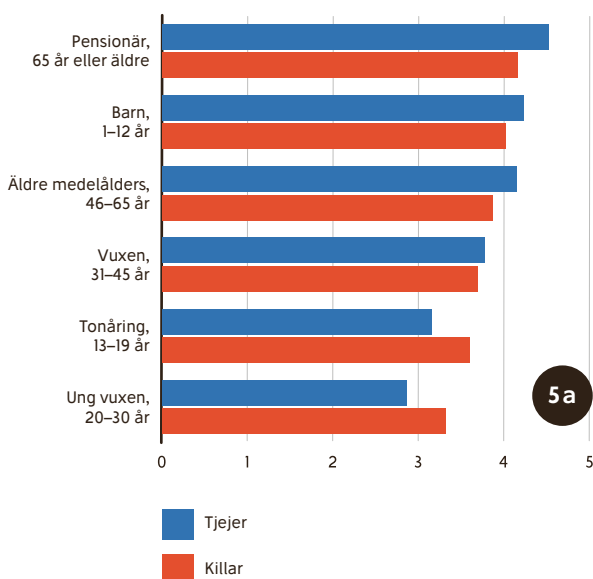
förväntar sig att de ska flytta. Värt att notera är att skillnaden är som störst (43,5% av tjejerna jämfört med 28,7% av killarna) när det gäller upplevda förväntningar från föräldrar/vårdnadshavare. Även förväntningar från kamrater upplevs av betydligt fler tjejer än killar (39,1% jämfört med 22,8%). När det gäller upplevda förväntningar från lokala politiker respektive lärare är skillnaderna mindre (20,6% jämfört med 18,4% respektive 20% jämfört med 18,4%). **Sammanfattningsvis kan sägas att tjejerna upplever större förväntningar från samtliga håll, men att skillnaden är mest framträdande när det gäller föräldrar/vårdnadshavare och kamrater.**

4b. Familjebakgrund

När det gäller upplevda förväntningar från föräldrar/vårdnadshavare syns ingen skillnad alls mellan de med akademisk respektive icke-akademisk familjebakgrund. De upplevda förväntningarna från kamraterna är dock något högre för de med akademisk familjebakgrund (33%) än de med icke-akademisk sådan (28,8%). Samma sak gäller upplevda förväntningar från de ungas lärare (23,1% jämfört med 21,2%) och från de lokala politikerna (16,5% jämfört med 11,5%). **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med akademisk familjebakgrund upplever större förväntningar på att de ska flytta.**

Passande ålderskategorier

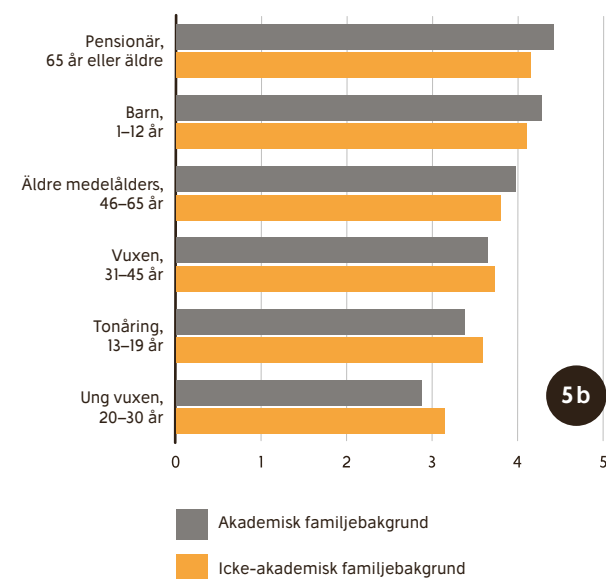
Nedan redovisas när de unga anser att det passar bäst åldersmässigt att bo i Västerviks kommun. Eftersom de svarat på en skala mellan 1 (*passar inte alls*) och 5 (*passar mycket bra*) presenteras resultaten i form av medelvärden.

5a. Kön

En framträdande skillnad är att tjejerna anser det vara bättre att bo i Västervik som pensionär, barn, äldre medelålders samt vuxen än vad killarna gör (även om skillnaden inte är särskilt stor när det gäller att bo i Västervik som vuxen). Förhållandet är motsatt då det gäller att bo i Västervik som tonåring och ung vuxen. Värt att notera är dock att rangordningen är densamma för såväl tjejer som killar. **Sammanfattningsvis kan sägas att tjejer och killar i grunden har samma åsikt, men att fler killar anser att kommunen passar tonåringar och unga vuxna.**

5b. Familjebakgrund

Unga med akademisk familjebakgrund anser det vara mer passande att bo i Västerviks kommun som pensionär, barn och äldre medelålders. Det instämmer de unga från icke-akademiska familjeförhållanden i, även om de skattar de tre ålderskategorierna lägre. Förhållandena är omvända för de minst passande kategorierna vuxen, tonåring och ung vuxen, där de med akademisk familjebakgrund skattar kategorierna lägst. **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med akademisk respektive icke-akademisk familjebakgrund i grunden har samma åsikt, men att de med icke-akademisk familjebakgrund har en mer homogen bild och anser att kommunen i större utsträckning passar vuxna, tonåringar och unga vuxna.**

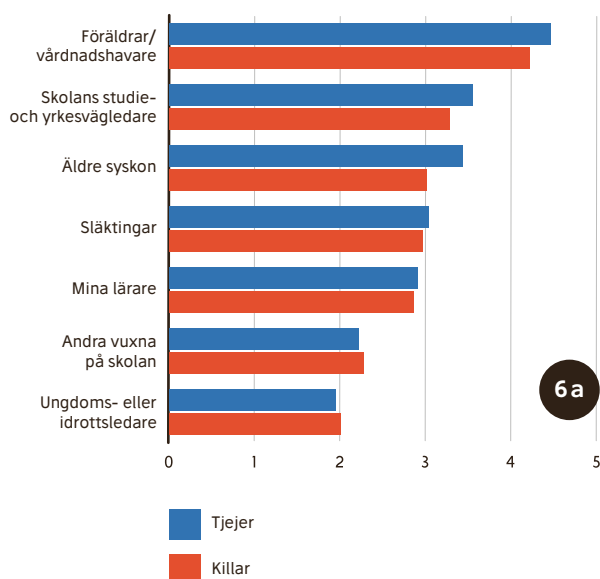
Framtida studie- och yrkesval

Personer som påverkar tankarna om framtiden

Olika personer spelar olika stor roll för de ungas tankar kring val som är viktiga för framtiden, exempelvis studie- och yrkesval. Nedan redovisas på en skala mellan 1 (*inte viktig alls*) och 5 (*mycket viktig*) hur viktiga sju grupper av personer är när det gäller att ge råd och hjälp att tänka kring viktiga val. Med anledning av att de unga svarat på en femgradig skala redovisas resultaten i form av medelvärden.

6 a. Kön

Både tjejerna och killarna anser att föräldrar/vårdnadshavare är *viktigast för dem när de behöver hjälp att tänka kring val som är viktiga för framtiden*. Därefter kommer, i fallande ordning, skolans studie- och yrkesvägledare, äldre syskon, släktingar, deras lärare, andra vuxna på skolan samt ungdoms- eller idrottsledare. En framträdande skillnad är att tjejerna tillmäter föräldrar/vårdnadshavare, skolans studie- och yrkesvägledare samt äldre syskon större betydelse än killarna. Övriga gruppers betydelse är i det närmaste snarlika för de båda könen, men tjejerna tillmäter släktingar och lärare något större betydelse än killarna medan killarna anser att andra vuxna på skolan samt ungdoms- eller idrottsledare är något viktigare än tjejerna. **Sammanfattningsvis kan sägas att det för både killar och tjejer företrädesvis är föräldrar/vårdnadshavare, skolans studie- och yrkesvägledare, äldre syskon, släktingar samt deras lärare som är viktigast. Skillnaden mellan könen är tydlig då tjejerna tillskriver familjerelationerna större betydelse än vad killarna gör.**

6 b. Familjebakgrund

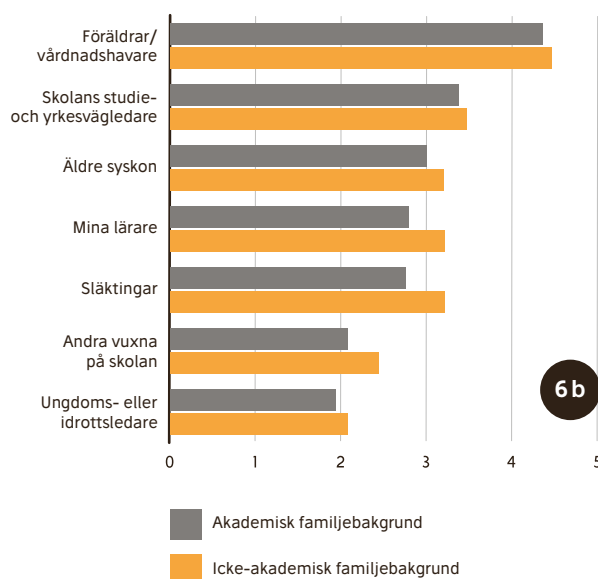
De unga anser, oavsett föräldrarnas utbildningsbakgrund, att föräldrar/vårdnadshavare är *viktigast för deras tankar om framtiden*. Därefter kommer, i fallande ordning, skolans studie- och yrkesvägledare, äldre syskon, deras lärare, släktingar, andra vuxna på skolan samt ungdoms- eller idrottsledare. En skillnad framträder i och med att unga med icke-akademisk familjebakgrund tillmäter samtliga grupper större betydelse än vad de med akademisk familjebakgrund gör. Skillnaderna är störst när det gäller äldre syskon, lärare, släktingar samt andra vuxna på skolan. **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med icke-akademisk familjebakgrund tillmäter samtliga grupper större betydelse än unga från akademiska familjeförhållanden.**

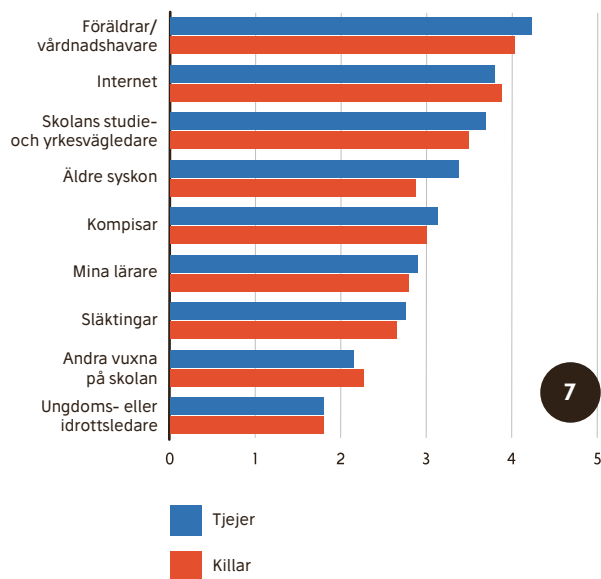
Källor till information om utbildningar och yrken

Nedan redovisas på en skala mellan 1 (*inte alls troligt*) och 5 (*mycket troligt*) hur troligt det är att de unga vänder sig till nedanstående personer/källor för att få information om olika utbildningar och yrken. Resultaten redovisas i form av medelvärden.

7. Kön

De unga är i stort sett överens om att de för att söka information om olika utbildningar eller yrken i första hand vänder sig till föräldrar/vårdnadshavare och därefter, i fallande ordning, internet, skolans studie- och yrkesvägledare, äldre syskon, kompisar, deras lärare, släktingar, andra vuxna på skolan samt ungdoms- eller idrottsledare. Skillnaden mellan könen är att tjejerna i mycket större utsträckning vänder sig till äldre syskon,

7

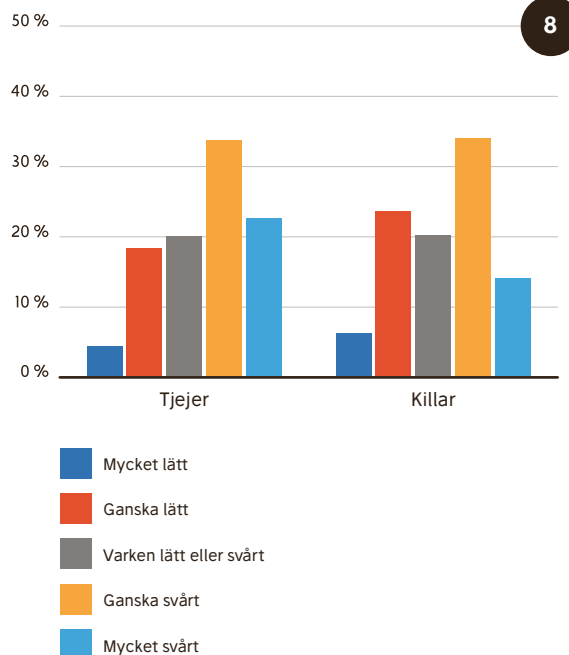
vilket gör att kompisar prioriteras högre än syskon av killarna. Tjejerna vänder sig även till föräldrar/vårdnadshavare, skolans studie- och yrkesvägledare, kompisar, lärare samt släktingar i högre grad än vad killarna gör. Killarna däremot anger i något högre grad att de söker information via internet eller genom andra vuxna på skolan. **Sammanfattningsvis kan sägas att tjejerna använder de personliga informationskällorna i något större utsträckning medan killarna synes vara något mer orienterade mot informations-sökning via internet.**

Att fatta beslut om framtida utbildningar och yrken

På frågan huruvida de unga anser det vara lätt eller svårt att fatta beslut om framtida utbildningar och yrken gavs fasta svarsalternativ: *mycket lätt, ganska lätt, varken lätt eller svårt, ganska svårt* och *mycket svårt*. Nedan redovisas resultaten i procentuell fördelning.

8. Kön

Den mest framträdande skillnaden mellan könen är att tjejerna (22,6 % jämfört med 14 % av killarna) i större utsträckning tycker att det är *mycket svårt* att fatta beslut om framtida utbildningar och yrken. Skillnaden är däremot marginell (34,2 % av killarna och 33,9 % av tjejerna) när det gäller åsikten *ganska svårt* och fler killar anser att det är *ganska lätt* (23,7 % jämfört med 18,3 % av tjejerna) respektive *mycket lätt* (6,1 % jämfört med 4,3 %) att fatta beslut. **Sammanfattningsvis kan sägas att majoriteten av de unga anser det vara mycket eller ganska svårt att fatta beslut om framtida utbildningar och yrken, och att tjejerna tycker att det är något svårare än vad killarna gör.**

8

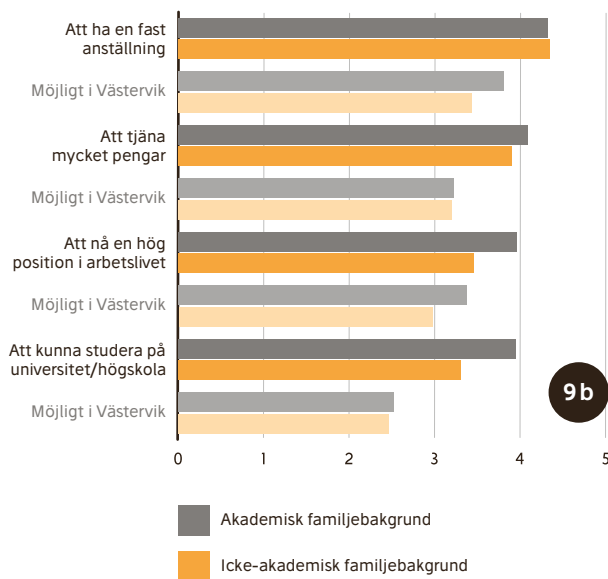
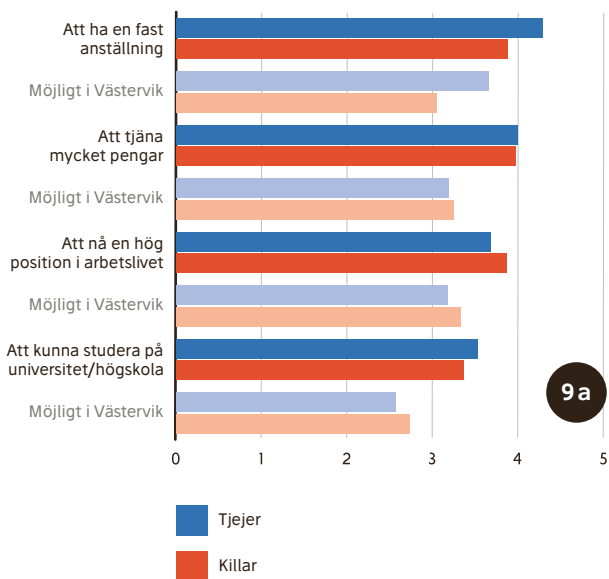
Viktigt i framtiden – möjligt på hemorten?

Ungdomarna har svarat på dels *vad de anser vara viktigt i framtiden*, dels *vilka möjligheter till förverkligande de upplever att det finns om de stannar kvar i Västerviks kommun*. Avsnittet är uppdelat i olika tematiska områden och för samtliga gäller att frågorna har besvarats på en skala mellan 1 och 5. När det gäller hur viktig respektive faktor är för framtiden går skalan från *inte viktig alls* till *mycket viktig*, och för vad de unga tror om möjligheterna till förverkligande om de stannar i Västervik går den från *mycket små* till *mycket goda*. Nedan redovisas hur svaren fördelar sig dels mellan könen, dels mellan skilda familjebakgrunder.

Arbete, studier och pengar

9a. Kön

Både tjejerna och killarna anser det vara viktigt *att tjäna mycket pengar* och är i stort sett överens om möjligheterna i kommunen. *Att ha en fast anställning* är ännu viktigare för tjejerna, som också tror att möjligheten till en fast anställning i Västervik är större än vad killarna gör. Killarna är tydligare än tjejerna med att det är viktigt *att nå en hög position i arbetslivet* och är dessutom mer positivt inställda till att det är möjligt i Västerviks kommun. *Att kunna studera på universitet/högskola* är viktigare för tjejerna än för killarna, men här är det killarna som tror mest på möjligheten i Västervik. **Sammanfattningsvis kan sägas att det för båda könen är viktigt att tjäna mycket pengar, ha**

en fast anställning, nå en hög position och studera på universitet/högskola, men att det är viktigare för tjejerna att ha en fast anställning och att kunna studera än vad det är för killarna. Båda könen tror i samtliga fall att möjligheterna för dem är mindre om de väljer att bo kvar på hemorten. Killarna är dock mer positiva än tjejerna, förutom när det gäller möjligheten till en fast anställning.

9b. Familjebakgrund

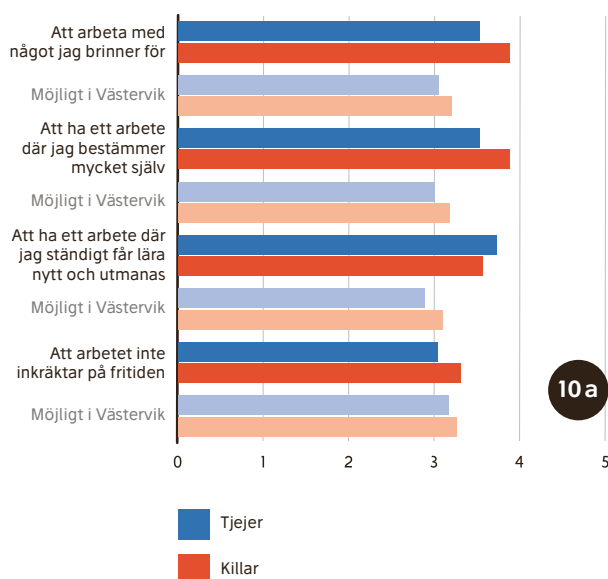
Att ha en fast anställning är viktigt för de unga oavsett familjebakgrund, men de med akademisk familjebakgrund är mer positiva till de möjligheter som finns om de stannar kvar på orten. Att tjäna mycket pengar är också viktigt, särskilt för de med akademisk familjebakgrund. Att nå en hög position i arbetslivet och att kunna studera på universitet/högskola är betydligt viktigare för unga med akademisk familjebakgrund. Däremot tror både killar och tjejer att denna möjlighet är mindre om de stannar kvar. Sammanfattningsvis kan sägas att unga både med akademisk och med icke-akademisk familjebakgrund tror att deras möjligheter, särskilt möjligheten att studera, är mindre om de stannar i Västervik. För unga med akademisk familjebakgrund är det viktigare att tjäna mycket pengar, kunna studera samt nå en hög position än vad det är för unga med icke-akademisk familjebakgrund.

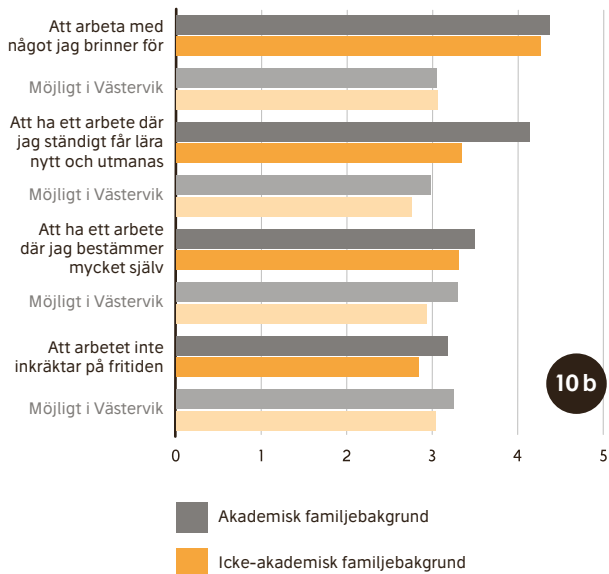
Arbetsstillfredsställelse

10a. Kön

Att arbeta med något de brinner för, att ha ett arbete där de får bestämma mycket själva och att arbetet inte

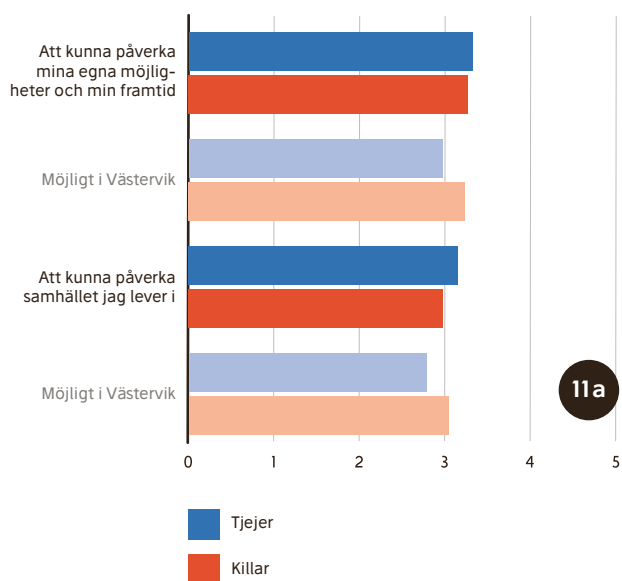
inkräktar på fritiden är viktigare för killarna än för tjejerna. Att ha ett arbete där de ständigt får lära nytt och utmanas är tvärtom något viktigare för tjejerna. Både killarna och tjejerna tror att deras möjligheter är mindre om de stannar kvar i Västerviks kommun, förutom när det gäller att arbetet inte inkräktar på fritiden, där tjejerna tror att de har större möjligheter i Västervik. Sammanfattningsvis kan sägas att killarna i större utsträckning än tjejerna anser det vara viktigt att få arbeta med något de brinner för och att ha ett arbete där de bestämmer mycket själva, medan tjejerna anser det vara viktigare att ständigt få lära nytt och utmanas.

10 b. Familjebakgrund

Skillnaden är marginell mellan unga med akademisk respektive icke-akademisk familjebakgrund när det gäller vikten av *att arbeta med något de brinner för*. *Att ha ett arbete där de ständigt får lära nytt och utmanas* är däremot viktigare för de med akademisk familjebakgrund. *Att ha ett arbete där de bestämmer mycket själva* och *att arbetet inte inkräktar på fritiden* är också viktigt för samtliga. Möjligheterna upplevs på alla punkter vara mindre om man stannar kvar i Västerviks kommun. **Sammanfattningsvis kan sägas att unga med akademisk familjebakgrund i större utsträckning anser det vara viktigt att ha ett arbete där de ständigt utmanas, och även övriga faktorer är något viktigare för dem. Möjligheterna på hemorten upplevs också vara större av de med akademisk bakgrund.**

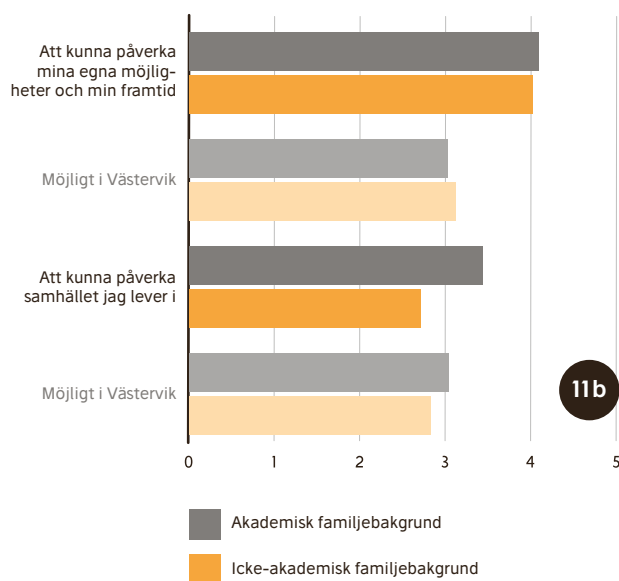
Att kunna påverka sina egna möjligheter i samhället

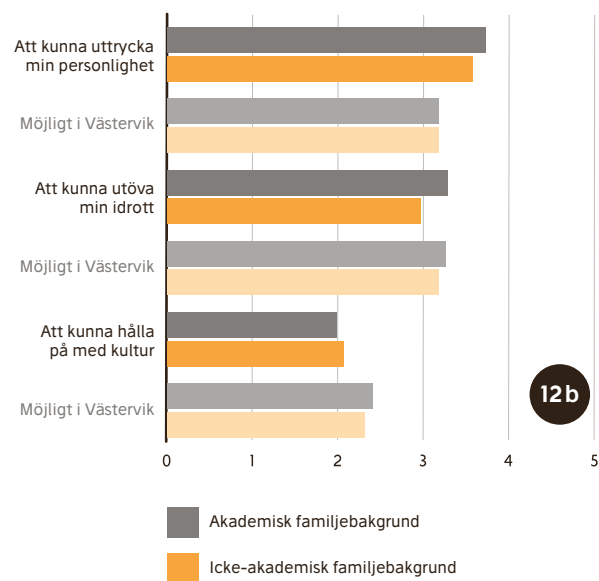
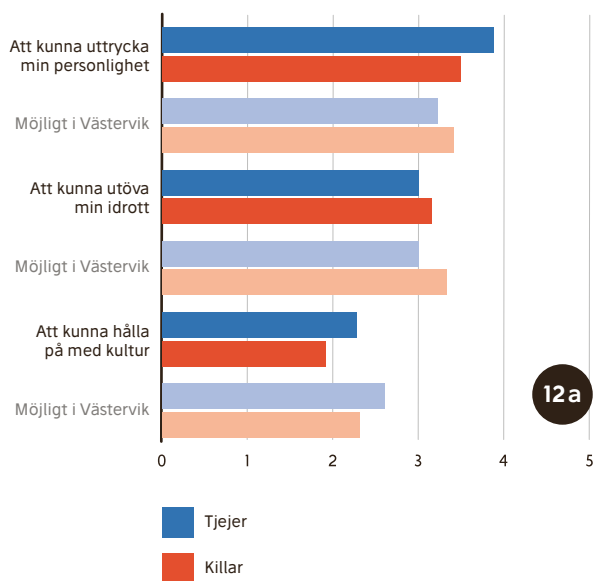
11 a. Kön

Killarna och tjejerna anser i ungefär lika hög grad att det är viktigt *att kunna påverka sina egna möjligheter och sin framtid*. En markant skillnad framträder då killarna tror att de har större möjligheter till det i Västerviks kommun än vad tjejerna gör. För tjejerna är det viktigare än för killarna *att kunna påverka det samhälle de lever i*. Däremot tror killarna i större utsträckning även på denna möjlighet. **Sammanfattningsvis tror killarna att de har större möjligheter att påverka sin framtid och det samhälle de lever i om de stannar kvar i Västerviks kommun än vad tjejerna gör.**

11 b. Familjebakgrund

Att kunna påverka sina egna möjligheter och sin framtid är viktigt för såväl de med akademisk som de med icke-akademisk familjebakgrund, men något viktigare för de med akademisk bakgrund. De upplever alla att möjligheterna är mycket mindre i Västerviks kommun, men de med icke-akademisk bakgrund upplever dem något större än de med akademisk bakgrund. De med akademisk familjebakgrund anser det vara viktigare *att kunna påverka det samhälle de lever i* än de med icke-akademisk familjebakgrund, och värt att notera är att de senare upplever att möjligheterna är större om de stannar kvar. **Sammanfattningsvis är det viktigare för de med akademisk bakgrund att kunna påverka sina möjligheter, sin framtid och det samhälle man lever i. Möjligheterna till det upplevs minska om man bor kvar i Västerviks kommun.**

Identitet, fritid och kultur

12a. Kön

Att kunna uttrycka sin personlighet är viktigare för tjejerna än för killarna, samtidigt som killarna upplever större möjligheter i Västervik än vad tjejerna gör. För killarna är det något viktigare än för tjejerna att kunna utöva sin idrott, och de tror också att deras möjligheter till det är större om de stannar kvar i Västervik. Att kunna hålla på med kultur tycks vara mindre viktigt för både killar och tjejer, även om det är mer betydelsefullt för tjejerna, men båda könen tror att deras möjligheter ökar om de stannar kvar i Västerviks kommun i framtiden, där tjejerna tror att deras möjligheter är större än vad killarna tror. **Sammanfattningsvis upplevs möjligheterna att uttrycka sin personlighet vara mindre om man stannar kvar på orten. Däremot upplevs möjligheterna att hålla på med idrott och kultur vara större.**

12b. Familjebakgrund

Det är något viktigare för de med akademisk familjebakgrund än för de med icke-akademisk sådan att kunna uttrycka sin personlighet, men grupperna är överens om möjligheterna i kommunen. Även att kunna utöva sin idrott är viktigare för de med akademisk bakgrund och båda grupperna tror att deras möjligheter till det är goda om de stannar i Västervik. Att kunna hålla på med kultur är inte så viktigt för någon av grupperna. Det är dock något viktigare för de med icke-akademisk bakgrund och de båda grupperna är överens om att denna möjlighet är större om de stannar kvar i Västervik. **Sammanfattningsvis anser både de med akademisk och de med icke-akademisk familjebakgrund att det är viktigt att kunna uttrycka sin personlighet,**

men att möjligheten till det minskar om man stannar kvar i Västerviks kommun.

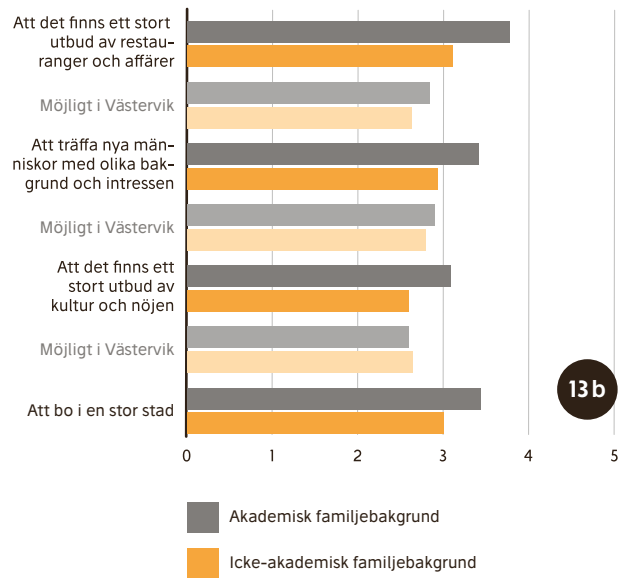
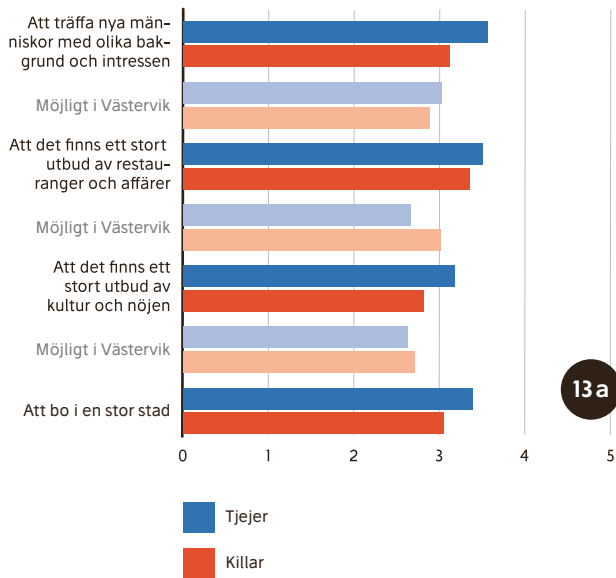
Utbud av kultur och nöjen

13a. Kön

Att träffa nya människor med olika bakgrund och intressen är mycket viktigare för tjejerna än för killarna. Både killarna och tjejerna tror att denna möjlighet minskar om de stannar kvar i Västerviks kommun. Att det finns ett stort utbud av restauranger och affärer är viktigt för båda könen, om än något viktigare för tjejerna. De bedömer att möjligheten till detta utbud blir mycket mindre om de stannar i kommunen, men killarna är mer positiva än tjejerna. Att det finns ett stort utbud av kultur och nöjen är viktigare för tjejerna än för killarna, och även här är killarna mer positiva till möjligheterna i Västervik. **Sammanfattningsvis tycker tjejerna att det är viktigare än killarna att bo i en stor stad, att träffa människor med olika bakgrund och intressen samt att ha ett stort utbud av nöjen, kultur och shopping. Överlag är killarna dock mer positiva till möjligheterna i Västerviks kommun.**

13b. Familjebakgrund

Att det finns ett stort utbud av restauranger och affärer är mycket viktigare för unga med akademisk familjebakgrund än för unga med en icke-akademisk sådan, och även att träffa nya människor med olika bakgrund och intressen är viktigare. Båda grupperna, framför allt de med akademisk bakgrund, tror att dessa möjligheter minskar om de stannar kvar i Västervik. Också att det finns ett stort utbud av kultur och nöjen är viktigare för

de med akademisk familjebakgrund, men de med icke-akademisk bakgrund är mer positiva till möjligheterna i Västerviks kommun. Det är även företrädesvis de unga med en akademisk familjebakgrund som anser det vara viktigt att bo i en stor stad. **Sammanfattningsvis anser**

både de med icke-akademisk och de med akademisk bakgrund att möjligheterna minskar om de bor kvar i Västerviks kommun, men de med icke-akademisk bakgrund är mer positiva till utbudet av nöjen, kultur och shopping.

DISKUSSION

Under den här rubriken för vi ett resonemang kring enkätundersökningen och, i viss mån, gruppintervjuerna. Av utrymmesskäl kan vi inte diskutera alla variabler i resultaten, utan vi begränsar oss till ett litet antal övergripande teman.

Västervik som ort

Under intervjuerna framkommer det att de unga trivs och att det finns mycket de uppskattar med sin hemort. Vad tycker de då är det bästa med att bo i Västervik?

Det är väl att det är lugnt, det händer inte så mycket – det är inte så mycket brottslighet, man behöver inte gå runt och oro sig för att nåt ska hända. Det finns mycket kompisar och det bor ju rätt mycket människor här ändå, så man hittar ju alltid nån att vara med. Det finns många saker på sommaren... Man kan åka ut till Hasselö till exempel, och vara där. Det finns många bra badställen och sånt. [kille]

I citatet ovan lyfts lugnet, tryggheten och kompisarna fram som anledningar till att man trivs, tillsammans med närheten till skärgården och olika badställen. En annan sak som lyfts fram är storleken på orten och de korta avstånden.

Alltså nästan allting finns, och det är inte så långt att ta sig dit. [kille]

Närheten till allt... Alla vänner, alltså affärer, havet. Det är inte långt till nånting. [tjej]

Ja alltså, jag tycker att det är en perfekt size på stad liksom. Det är en stor stad fast den är rätt så liten. [kille]

När de unga ombeds beskriva Västervik som ort framträder bilden av en liten kustnära ort där "alla känner alla". Bilden av den vattennära sommarstaden som lever upp efter en lång vinterdvala är ett ständigt återkommande motiv.

Havsstad typ, eller nära till vatten... Alla känner alla nästan. Så känns det. [kille]

Ja, det skulle jag också säga, sådär turiststad på sommaren. Det är då Västervik liksom vaknar. Sen framåt typ oktober... [tjej]

De unga tycker om sommaren då orten äntligen lever upp med turister, gatuliv och kultur- och sportevenemang. De berättar att allt "dör" på hösten, och att det då blir en ganska "tråkigt" plats att vara på. På frågan om vad som är mindre bra med Västervik nämns ofta just att orten upplevs som "tråkigt" eftersom det finns för lite att göra och att det inte händer så mycket, åtminstone inte under vinterhalvåret.

Staden dör lite på vintern. [tjej]

Det händer inte så mycket... Nä, det är rätt tråkigt. [tjej och kille]

Alltså, det finns inte så jättemycket att göra kanske. [tjej]

Sådär att om det inte kommer snö så är det ganska tråkigt i Västervik. När det kommer snö så blir det väldigt fint vid havet och så men... Ja, och hösten är ganska tråkigt, bara regn och skit. [tjej]

En av killarna blir mer specifik när han berättar vad han tycker är "dåligt" med Västervik och reflekterar kring att det saknas ett ställe för de lite yngre att vara på:

Det som är dåligt är väl kanske att det inte finns nån sån där fritidsgård för mindre barn att gå till. Det finns liksom bara Mejeriet och där kan alla större barn vara, men var ska de barnen som... barn som kanske till exempel är mobbade och inte har nån att vara med, då är det en rätt stor trygghet om det finns en fritidsgård där man kan vara med både vuxna och ungdomar och prata och hålla på med roliga saker. Just nu finns det ju bara Mejeriet och de riktar ju sig bara till större. [kille]

På det hela taget är niondeklassarna alltså nöjda med sin hemort, och deras tankar om vad som är ”bra” och ”dåligt” med Västervik skiljer sig inte från de tankar som framkommit i tidigare intervjuer med unga på orten (Andersson & Beckman 2015; Beckman 2018) – med den skillnaden att unga arbetsökande, inte oväntat, oftare gav uttryck för att vara mindre nöjda med kommunen och oftare pekade på omständigheter som var mindre bra.

Vem är orten bäst för?

För att få ökad förståelse för hur niondeklassarna uppfattar sin hemort bad vi dem i enkäten svara på frågan vilken ålderskategori de anser att Västervik passar bäst för. Svaren visar att de tycker att orten passar allra bäst för pensionärer och därefter för barn i åldern 1–12 år samt äldre medelålders. På näst sista plats, innan unga vuxna, kom tonåringar, vilket visar på komplexiteten när det gäller social tillhörighet och platsanknytning: niondeklassarna trivs bra på sin hemort, samtidigt som de placerar sin egen ålderskategori näst längst ner på skalan över hur väl Västervik passar olika ålderskategorier.

I Beckman (2018) framkom liknande bilder och narrativ kring Västervik som ”ett ställe där man i lugn och ro kan pyssla med sina pelargoner”. ”Det är inte en stad för unga människor. På gatorna ser man bara lediga mammor och pensionärer” (ibid:12). Frånvaron av kvällsöppna caféer, krogar och uteliv togs som bevis för att Västervik inte har mycket att erbjuda unga vuxna utan barn. De unga föräldrarna i studien lyfte också att just barnvänligheten var ett av de tyngst vägande skälen till att de beslutat sig för att bo i Västervik, och i Trondman och Anderssons undersökning (2014a) från Kalmar län pekar författarna på just barnvänligheten som ett skäl att återvända till länet efter några år på annan ort. I intervjuerna med niondeklassarna framkommer en liknande bild.

Trevlig stad där man kan... alltså som man kan bo i som familj liksom. Det är inte som i Stockholm, där är väldigt mycket storstad och mycket trafik dessutom... [tjej]

En av de unga berättar att hon gärna vill komma tillbaka till Västervik som pensionär, men att hon först ska bo i USA eller åtminstone i Göteborg:

Jag skulle komma tillbaka hit [...] när jag kanske blir en pensionär. Eller alltså, om jag nu inte åker kanske till USA så skulle jag vilja vara i typ Göteborg eller så. Men annars, när jag blir pensionär hade jag jättegärna velat vara här eftersom det är trevligt liksom. [tjej]

På frågan om vem Västervik *inte* passar för, svarar några av de unga så här:

Näe, man ska inte förvänta sig att... att det ska hända för mycket. Man kan inte förvänta sig att man ska gå på party varje helg om man ska åka till Västervik. [tjej]

Unga personer, kanske... vad ska man säga? Från 15 till 30. Medan lite äldre personer vill vara här för att man känner sig trygg här i Västervik. Det finns många bra ställen, äldreomsorg och sånt. [kille]

Som vi redan har nämnt har Västervik kunnat upprätthålla sina befolkningstal på grund av invandring och för att pensionärer söker sig till orten för ett liv i en vacker och naturnära miljö. Enkätsvaren kan således sägas spegla den demografiska sammansättningen, vilken består av många medelålders, pensionärer och barnfamiljer medan unga vuxna 18–30 år är underrepresenterade (vastervik.se).

Intressant i enkätundersökningen är att unga med högutbildade föräldrar i något större utsträckning anser att Västervik passar för pensionärer och äldre människor, medan de med icke-akademisk familjebakgrund kan tänka sig en jämnare fördelning. En möjlig förklaring kan vara att unga med akademiskt utbildade föräldrar har andra – och möjligtvis också större – krav eller förväntningar på vad en ort ska kunna erbjuda sina invånare.

Intressant att notera är också att tjejerna i större utsträckning anser att Västervik är en ort för pensionärer, barn och äldre medelålders, medan killarna i högre grad anser att det är passande att bo i Västervik som tonåring och ung vuxen. Det är inga stora skillnader mätt i siffror, men kanske säger det ändå något om vad orten har att erbjuda tjejer? I tidigare intervjuer med unga på orten (Beckman 2018) framkom att Västervik upplevs som en utpräglad ”sportstad” med mycket fotboll, ishockey och speedway, och även under intervjuerna med niondeklassarna lyfts det stora sportintresset på orten. Betyder det att orten upplevs mer som en ”killort” än en ”tjejort”? I enkäten framgår att även tjejerna tycker att sport är viktigt, men en av killarna pekar på problematiken med att tjejerna inte ”räknas” på samma sätt och inte har samma möjligheter att utöva sina sportintressen på orten:

Det jag tänker på är väl att det känns som att det finns mer aktiviteter och sånt för killar att göra liksom. Det finns inte... det finns knappt nåt tjejlag i fotboll. Det finns ett i varje klubb men de satsar ju inte... så jättemycket på de yngre, det blir mer att de kanske skapar

ett damlag och då får... För nu är det ju så i VFF (Västerviks fotbollsörening)... ja alltså, 04:or och 05:or och uppåt, då är man med i damlaget och spelar medan killarna, de har liksom alla årskullar och sen seniorlag och sen B-lag och A-lag och sånt där. Och kollar man på hockey, det finns inget tjejlag i hockey, det finns liksom bara killar som spelar hockey. Det kanske är några tjejer här i Västervik som är jätteintresserade av att spela hockey, men de kan inte, och de vågar inte spela med killarna. [kille]

Men kanske finns det en mer övergripande förklaring? I en äldre undersökning gjord i Åmål beskriver Jonsson (1991) medelklasstjerna som ”socialt och kulturellt hemlösa” i den mening att de uppfattar att det finns större möjligheter för dem och mer att upptäcka ”någon annanstans”. Också Svensson (2006) relaterar till detta i sin undersökning från Söderhamn. Svensson definierar killarna med icke-akademisk familjebakgrund som mer ”socialt och kulturellt hemmastadda” på hemorten (ibid:142). Kanske är det en möjlig förklaring också till resultatet av vår enkätundersökning? Att killarna är mer nöjda med det som är och de möjligheter som finns på orten, medan tjejerna i större utsträckning ser bättre möjligheter någon annanstans?

Trenden att unga kvinnor lämnar hemorten för att utbilda sig eller skaffa sig arbetslivserfarenhet på större orter är tydlig, i Sverige såväl som i många andra forna industriländer (Trondman & Jonsson 2014a). Unga män, framför allt de med arbetarklassbakgrund, väljer i större utsträckning att stanna kvar på sina hemorter.

Flytta eller stanna?

I enkätundersökningen framgår att många av niondeklassarna vill flytta eller tror att de kommer att flytta från Västerviks kommun efter avslutad skolgång. Av tjejerna tror sig nästan 60% flytta, medan andelen killarna är markant lägre. Niondeklassarna trivs som sagt på sin hemort, men ändå tänker eller tror de flesta att de kommer att flytta därifrån. Tryggheten och trivseln blir underordnad möjligheten att uppfylla sina drömmar om högre utbildning, personlig utveckling och ett spännande yrkesliv. Morrison och Clark (2011) har gjort en sammanställning av ett stort antal studier om ungas flyttmönster i olika delar av världen och resultatet av Vilhelmssons och Thulins (2016) svenska studie (se bakgrundskapitlet) ligger helt i linje med studier som gjorts i USA, England, Australien och de nordiska länderna. När det moderna samhället betonar mobilitet, förändring och multiboende ökar också förväntningarna på social mobilitet och flyttbarhet. Att flytta blir ett ”normalt” och förväntat beslut att ta.

Inte heller under intervjuerna med de unga i Västervik verkar det vila någon större dramatik kring frågan om de ska flytta eller stanna, utan att det snarare är något som ”bara blir”.

Alltså vill och vill... Man vill ju säkert bo kvar, man har ju liksom växt upp här, men det kan ju vara roligt att liksom se nya saker och så. Sen så finns det andra möjligheter utanför stan och i andra städer. [kille]

Det beror lite på var man hittar jobb... [kille]

Niondeklassarna är glada över att ha fått växa upp i Västervik, men antar att det så småningom är dags att se sig om i världen. Det verkar vara svårt för ungdomarna att se en framtida plattform på hemmaplan, åtminstone de närmaste åren efter avslutad skolgång.

Mm, det är en väldigt bra stad att liksom växa upp i, det tycker i alla fall jag. För jag bodde ju i Göteborg när jag var liten och sen flyttade vi tillbaka hit. Så det är en bra stad att växa upp i. [tjej]

Ja, jag skulle vilja flytta... Jag har tröttnat ganska mycket på det här [...] men samtidigt är jag ju glad att jag har fått växa upp här, för det har varit så lugnt. [tjej]

Mm, om man vill plugga vidare så är kanske inte Västervik det bästa alternativet. [tjej]

Roswall, Rönnlund och Johanson (2018) har genomfört en större studie av landsbygdsungdomar i årskurs 8 och 9 på flera svenska orter som visar på ett resultat liknande den här studiens. Även i den uppskattar de flesta av de unga sin hemort, men få ser möjligheten att bygga en stabil plattform där efter avslutad skolgång. Johansson (2017) beskriver också hur olika former av resurser – sociala, ekonomiska och kulturella – såväl som skolans och samhällets koder påverkar ungdomar på olika sätt. Exempelvis hade ungdomarna i en av undersökningsorterna generellt små ekonomiska resurser, samtidigt som ortens skola hade ganska låg utflyttning och en stark lokalorienterad social kod (Johansson 2017). Det bekräftar tidigare forskning som visar att det finns ett samband mellan föräldrars utbildningsgrad och benägenhet att flytta. Under intervjuerna med unga arbetssökande i Västervik (Andersson & Beckman 2015) framkom en liknande logik: unga vuxna med lågutbildade föräldrar och bristfällig ekonomi upplevde möjligheterna att söka sig till andra orter som små då de såg en flytt som riskabel och ej ekonomiskt försvarbar. På hemorten finns trots allt

ett socialt skyddsnät som skyddar en från att helt ”falla igenom” (ibid.).

Mest framträdande i enkätsvaren när det gäller att flytta eller stanna är att nästan dubbelt så många tjejer som killar är säkra på att de kommer att vilja flytta. Fler killar än tjejer är också säkra på att de vill stanna. Att tjejerna är mer beslutsamma att flytta från Västervik efter avslutad skolgång speglar den allmänna trenden kring unga kvinnors flyttmönster och mobilitet. Det är unga medelklasskvinnor med höga gymnasiebetyg och goda utsikter på arbetsmarknaden som i störst grad flyttar från sina hemorter (Trondman & Jansson 2014a), och det är också där som en av de större utmaningarna för landsbygdskommuner och mindre orter ligger. Hur kan de locka de resursstarka unga kvinnorna?

Ja, men de flesta ungdomar, speciellt – tror jag – tjejer vill flytta till Stockholm. Liksom storstaden. [tjej]

Fast ens drömjobb kanske inte finns i Västervik, i alla fall inte för mig. [tjej]

Hur tänker då de unga kring möjligheten att flytta tillbaka till Västervik senare i livet? I enkätsvaren ser vi att en stor andel (46% av killarna och 36% av tjejerna) kanske kan tänka sig att återvända om de flyttar därifrån. En mycket mindre andel kan *absolut* tänka sig att göra detsamma. Återigen utmärker sig killarna som något mer positiva till vad orten har att erbjuda, då

deras benägenhet att flytta tillbaka är något större än tjejernas.

Nja, jag har nog flyttat, tror jag. Fast det kanske blir så att jag flyttar, men sen när jag blir lite äldre och skaffar familj så flyttar jag tillbaka. [kille]

Unga killar med icke-akademisk familjebakgrund är de som i allra störst utsträckning tror att de kanske flyttar tillbaka till Västervik om de flyttar därifrån. De anger också i större utsträckning att frågan inte är aktuell eftersom de inte planerar att flytta.

Inte helt oväntat visar tidigare forskning att landsortsungdomar ofta har ett ambivalent förhållande till sin hemort (se t.ex. Svensson 2006). För de flesta är hemorten en plats för trygghet och sociala sammanhang, en plats som man uppskattar och värdesätter, men samtidigt finns en längtan efter något nytt, något som har mer att erbjuda. Även i denna studie talar de unga om att de önskar sig ”något större”. Men ”något större” behöver inte nödvändigtvis vara en storstad som Stockholm, Göteborg eller Malmö, det kan vara vilken ort som helst som är större i förhållande till där man bor nu. För de unga på landsbygden kan det ibland räcka att flytta in till centralorten. Att storlek är något relativt visar följande utsaga av en tjej som kommer från en mindre kommun:

Och att kunna välja... Om jag jämför med där jag kommer ifrån, då finns det ett

gymnasium som heter KCM och det har inte så många program, men nu när jag är här i Västervik... det finns det mesta här och om det inte finns här, just i centrala Västervik, då kan man lösa att det finns. Alltså hur säger man? Alltså jag skulle kunna åka kanske bara en halvtimme eller så. Och utbildning är viktig i framtiden om man vill bli det man vill – även om man bor i en liten stad ska man ju kunna ha tillgång till den utbildning man vill, och det har man faktiskt här i Västervik. [tjej]

De unga som redan bor centralt talar om lite större städer som exempelvis Oskarshamn och Linköping. Trondmans begrepp ”urban längtan” sammanfattar väl denna längtan efter något större (Trondman & Andersson 2014a; 2014b). Många ungdomar vill uppleva något nytt och känna att de står på egna ben och klarar att fatta egna beslut. Det handlar inte så mycket om missnöje med det de har, utan om en önskan att erövra nya världar med, vad de föreställer sig, fler och bättre möjligheter.

För att vissa jobb som man kanske vill ha i framtiden kanske inte finns här. Eller man vill kanske utbilda sig mer och då vill man väl flytta till nåt större, en stad där det finns mer tillgångar. [tjej]

Men inte alla tycker att större orter är att föredra.

Varför ska alla flytta till större ställen? Jag vill flytta till mindre ställen. [kille]

Citatet ovan skulle kunna fungera som exempel på det Massey (1994; 2005) benämner den ”rumsliga relationen” mellan stad och landsbygd, vilken präglas av en maktasymmetri där de urbana värderingarna dominerar. I Roswall, Rönnlund och Johanson (2018) beskrivs hur ungdomar å ena sidan uttrycker ett starkt motstånd mot att urbana normer och värderingar tillåts påverka livsvillkoren för människor på landsbygden, men att de å andra sidan samtidigt antar dem som sina egna. Unga i mindre landsortskommuner intar ofta en ambivalent position mellan att försvara sin hemort och att bejaka den urbana norm som dominerar i samhället idag.

Förväntningar från omgivningen

I enkäten uppger de unga att de från sin omgivning upplever vissa förväntningar på att de ska flytta från orten. Tjejerna upplever dessa förväntningar i högre

grad än killarna, vilket kan sättas i relation till att de också i högre grad vill eller tror att de kommer att flytta (se ovan).

I undersökningen framkommer att föräldrar/vårdnadshavare är de mest betydelsefulla personerna för de ungas tankar om framtiden, och därför är det ofta till dem som olika förväntningar är kopplade. En kille svarar först att han inte upplever att han har några förväntningar på sig, men sedan ändrar han sig.

Näe... eller ja, möjligen de därhemma. [kille]

Hur ska då enkätsvaren kring förväntningar förstås? Känner de unga i vår undersökning i allmänhet en *uttalad* förväntan på att de ska stanna eller flytta från orten? Svensson (2006) skriver om hur ungdomarna i Söderhamn inte sällan upplever sig pressade att flytta och att de har fått kommentarer från vuxna såsom ”här kan du inte bli något” eller ”klart att du måste flytta”. Men går det egentligen att dra några slutsatser från resultatet av vår enkätundersökning? Under intervjuerna diskuteras förväntningar från omgivningen, men svaren som ges pekar inte i någon tydlig riktning. De intervjuade verkar uppleva att valet mellan att flytta och att stanna står dem fritt – de känner sig inte styrda i någon tydlig riktning, åtminstone inte på ett uttalat sätt, och verkar dessutom uppleva att deras föräldrar stöttar dem i deras val.

Mina föräldrar förväntar sig väl att... alltså, de vet att jag vill liksom flytta ut, de tycker att det är okej liksom. [tjej]

Jag skulle nog få göra som jag vill, mina föräldrar skulle väl bli... ja, de blir väl glada om jag är glad liksom. [tjej]

En aspekt av att ställa frågor om förväntningar från omgivningen till niondeklassare är att ämnet kanske ännu inte äger en så påtaglig aktualitet. Hade vi gjort intervjuer med tjejer och killar från årskurs 2 och 3 på gymnasiet hade frågan antagligen varit lite mer laddad. Niondeklassare är inte upptagna med den typen av frågor på samma påtagliga sätt som gymnasielever är. De intervjuade ska gå ytterligare tre år i skolan och tre år är en relativt långt tid i deras ålder. De kan möjligtvis tänka kring vad som är viktigt i livet, och de kan möjligtvis tänka kring frågan om de tror att de vill flytta eller stanna kvar efter avslutad skolgång, men kanske upplevs frågan om förväntningar från föräldrar, lärare och, inte minst, lokala politiker som alltför abstrakt och avlägsen. En av de unga uttrycker det så här:

Jag har inga mål, jag tänker på nu. [kille]

Även andra, tolkar vi det som, värjer sig mot att behöva ”ta ställning” och redan nu förhålla sig till framtiden.

*Men det är ju viktigt att man ska kunna ...
Vi är ju inte gamla, även om vi känner oss gamla, vi är 16 när vi väljer gymnasium.
Men skulle man behöva flytta till Stockholm för att ha nånting, då kanske det inte är jätteroligt – för vi är 16, vi är inte redo för allting som gymnasiet kräver ibland. [tjej]*

Tjejerna uppger i större utsträckning än killarna att deras omgivning (föräldrar/vårdnadshavare, kamrater, lokala politiker samt lärare) förväntar sig att de ska flytta från orten efter avslutad skolgång. I såväl tjejernas som killarnas fall är det föräldrar/vårdnadshavare som upplevs ha störst förväntningar, men skillnaden är ganska stor: 43,5 % av tjejerna men bara 28,7 % av killarna anger att deras föräldrar/vårdnadshavare förväntar sig att de ska flytta från Västervik. Det går kanske att koppla till aktuella könsnormer, vilka framför allt riktas mot medelklasstjejer men också ingår i en allmän samhällsdiskurs i vilken unga kvinnor förväntas utbilda sig på högskolenivå, få höga betyg, skaffa sig en bra yrkeskarriär och, samtidigt, gärna resa och se sig om i världen.

I de intervjustudier som tidigare gjorts i Västervik berättar arbetsökande ungdomar att de av vuxna fått kommentarer om att de ”ingenting vill med sina liv” då de velat bo kvar på orten (Anderson & Beckman 2015), och unga vuxna som flyttat men återvänt berättar om en förväntan ”i luften” på att de skulle flytta, men att den i första hand märkts bland kompisar och jämnåriga (Beckman 2018). Internationella studier (Gabriel 2006; Jones 1995; Morrison & Clark 2011) visar att påtryckningarna att flytta inte alltid är så konkreta, utan att de ofta ligger på en mer strukturell nivå. Det ses som naturligt att man söker sig bort, och ett exempel på det är att arbetsökande inte har möjlighet att begränsa sitt sökområde till sin hemkommun. Svensson (2006) ställer sig frågan om ett beslut att flytta någonsin kan vara ”fritt” och ”utan påverkan från andra”. Förväntningar kan vara svåra att sätta fingret på: de kan ligga på en konkret, uttalad nivå i interaktionen mellan exempelvis ungdomar och vuxna, men ofta är de nog outtalade och fungerar mer på en osynlig, diskursiv nivå.

Både tjejer och killar tycker att det är svårt att fatta beslut om utbildning, arbete och andra framtidsaspekter. Förutom föräldrar/vårdnadshavare är studievägledarna den kategori vuxna som lyfts fram som viktigast när det gäller att söka information och få stöd. Angelov m.fl. (2008) menar att yrkesvägledning ofta lyfts fram som en viktig faktor för elevers möjligheter att göra ”rätt” utbildnings- och framtidsval. En intervjustudie om studie- och yrkesvägledning visar att

behovet av vägledning ökar när alternativen är många och skillnaden mellan information och reklam är vag, vilket är fallet med till exempel gymnasievalet (Dresch & Lovén 2003 i Angelov m.fl. 2008, s. 11). Vägledarna upplever att dagens elever är mindre mogna att fatta beslut om framtiden och att många elever känner sig osäkra. Sex av tio elever i studien tycker att samtalen med studievägledare är givande och värdefulla (ibid.).

Vad är viktigt i livet?

I enkäten framkommer att både tjejer och killar tycker att det är viktigt att ha en fast anställning, att tjäna mycket pengar, att nå en hög position i arbetslivet samt att studera på universitet/högskola. Det mest slående är kanske att alternativet *att tjäna mycket pengar* hamnar högt upp på listan. Även under intervjuerna ges svar som det här:

... att tjäna pengar och ha ett jobb man trivs med. [tjej]

Men där framkommer också en mycket mer nyanserad bild av hur de unga tänker kring studier, arbete och pengar.

*Ja, just nu ... alltså för mig är det ju inte så jätteviktigt med utbildning och pengar.
Men det är ju det i samhället nu, så då blir det ... alltså jag vill ju ha pengar [skratt] och då måste jag ju läsa mycket. [tjej]*

Här blir det tydligt att det finns en ambivalens mellan att följa normen om att man ska utbilda sig och göra karriär, och vad man ”egentligen” tycker är viktigt i livet: man måste försörja sig och då måste man också studera och utbilda sig. Några pekar dock på hur viktigt det är att hitta något man trivs med, snarare än att tjäna pengar:

Pengar är väl också viktigt – men det tror jag inte att vi tänker på just nu, utan det är väl mer sen, att man blir det man vill, det man drömmer om, och sen får man nog tänka på ekonomin efter det. Det ska inte hindra ens drömmar. [tjej]

Att man hittar nåt som man trivs med. [tjej]

Någon pekar på att det finns andra prioriteringar än pengar och arbete i livet:

Alltså, att må bra och liksom ha hus och sånt ... familj. [tjej]

Enligt enkätsvaren är det viktigare för tjejerna än för killarna att kunna studera på universitet/högskola, vilket ligger i linje med det faktum att tjejer i Sverige oftare väljer att studera vidare. I UKÄ:s rapport från 2016 framgår att relationen mellan kvinnor och män som börjar studera på högskolan är cirka 60/40. På både grundnivå och avancerad nivå ligger kvinnorna i topp när det gäller såväl genomströmning som prestationsgrad (UKÄ 2016).

Att studera på universitet/högskola är, inte helt oväntat, viktigare för de unga med akademisk familjebakgrund än för de med icke-akademisk. Som redan lyfts menar Jonsson (1994) att medelklastjejer har en större "social och kulturell förväntan" och i denna ingår inte sällan drömmen om att bli något "mer", något utöver det vanliga:

Man kanske vill utvecklas lite mer unikt, det hade i alla fall jag velat. Alltså göra nåt jobb som inte alla andra har. Hitta sin egen väg. Det kanske är lite svårt i Västervik eftersom de flesta jobbar på sjukhuset eller jobbar i affär eller blir lärare, alltså lite mer vardagliga jobb. [tjej]

Samtliga i enkätstudien anser det vara viktigt att kunna påverka sin framtid samt samhället de lever i, men för tjejerna att det något viktigare än för killarna. Killarna tror dock att de har större möjligheter att påverka både sin egen framtid och samhället de lever i om de stannar kvar i Västervik än vad tjejerna tror att de har, men både killar och tjejer tror att de har mindre möjlighet i om de stannar i kommunen.

Hur ska vi då förstå detta? En möjlig tolkning är att resultatet är vagt, men kopplat till tanken om vilka möjligheter det i allmänhet finns för dem att skapa sig en framtid på orten efter avslutad skolgång. En annan tolkning är att de faktiskt tror att möjligheten till delaktighet är mindre än de önskar. I Beckman (2018) gav flera unga vuxna uttryck för en oro över att besluten på orten tas "bakom stängda dörrar" och att politiken är "stängd" för ungas engagemang. En liknande bild målades upp också av flera unga arbetssökande: att man som invånare aldrig förstår hur de demokratiska besluten egentligen tas (Andersson & Beckman 2015). Samtidigt angav de unga som upplevde sig själva som resursstarka och som hade gott självförtroende när det gäller att få delta i politiken tvärtom att möjligheterna i Västerviks kommun är stora på grund av "korta vägar" och en närhet till politiker, verksamheter och institutioner. Intressant i resultatet är hursomhelst att niondeklassarna i allmänhet tror sig ha mindre möjligheter på orten jämfört med deras önskemål inför

vuxenlivet. Trondman och Andersson (2014b) menar att yngre ungdomar inte är lika intresserade av politik och samhällsfrågor som unga vuxna, men samtidigt lyfts delaktighet och medinflytande som något viktigt i arbetet med att försöka behålla unga på mindre orter (se t.ex. Trondman & Andersson 2014b; Vallström 2007; Agnidakis 2013; Svensson 2017).

En annan fråga som kanske bör ställas i sammanhanget är huruvida det faktum att tjejerna oftare önskar flytta från orten är ett uttryck för den rådande normen att tjejer ska utbilda sig och skaffa sig en yrkeskarriär eller om andra faktorer gör att tjejer inte upplever sig ha samma möjligheter att ingå i ett sammanhang, påverka och förverkliga sig själva på hemorten. Är det möjligtvis en kombination av båda? Att behålla eller locka tillbaka resursstarka tjejer som vill engagera sig i både sin egen och andras framtid på hemorten framstår som en av flera viktiga utmaningar för mindre orter av Västerviks karaktär (jfr t.ex. Trondman & Andersson 2014b).

Slutligen skulle vi med hjälp av två citat vilja illustrera den trivsel och den känsla av trygghet och plats-tillhörighet som niondeklassarna ofta ger uttryck för under intervjuerna. De befinner sig på ett självklart sätt i nuet och i sitt sammanhang, och att svara på frågor av den karaktär som ställts i denna undersökning upplevs kanske inte alltid som så enkelt eller relevant. Ett tema som lyfts i tidigare intervjustudier med unga vuxna i Västervik (Andersson & Beckman 2015; Beckman 2018) är avsaknaden av mångfald och att man lätt riskerar att bli betraktad som avvikande om man på något sätt "sticker ut" på en liten ort som Västervik. På frågan om niondeklassarna upplever att de är fria att klä sig som de vill svarar en av tjejerna att "det är man verkligen!".

Jag kommer ihåg... min kompis hade typ en AC/DC-tröja, och därbakom kom nån och bara "cool tröja" liksom. [tjej]

En annan beskriver sin känsla av frihet på hemorten genom att göra en jämförelse med Göteborg.

... ja, vi tar till exempel Göteborg, Nordstan då, då kanske man går runt och kollar på alla – då ser nästan alla likadana ut, för då är det sådär att det är ett mode och ser du inte ut så då är du lite knäpp, lite lustig medan i Västervik... där kan du liksom ha på dig vad du vill, du kanske kan ha en stickad kofta i kanske fem olika färger och det är ingen som bryr sig om hur du ser ut. [kille]

REFERENSER

- Agnidakis, P.** (2013). *Rätten till platsen. Tillhörighet och samhörighet i två lokala industrisamhällen under omvandling*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.
- Andersson, Å. & Beckman, A.** (2015). "Jag skulle så jätte, jätte, jättegärna vilja ha ett fast jobb att gå till" – om att vara ung och arbetslös i Västervik. Rapport 2015:1. Trollhättan: Högskolan Väst.
- Angelov, N., Johansson, P. & Kennerberg, L.** (2008). *Välja fritt och välja rätt – drivkrafter för rationella utbildningsval*. Rapport 2008:3. Uppsala: IFAU.
- Archer, M. S.** (1996). *Culture and Agency*. Cambridge University Press.
- Archer, M. S.** (2007). *Making Our Way Through the World – Human Reflexivity and Social Mobility*. Cambridge University Press.
- Beckman, A.** (2018). "Det handlar om att kompromissa" – unga vuxna samtalar om livsval, framtidstankar och hur det är att bo och studera i Västerviks kommun. Rapport i korthet. Trollhättan: Högskolan Väst.
- Bjerke, L. & Mellander, C.** (2015). *Moving Home Again? Never! The Migration Patterns of Highly Educated Individuals in Sweden*. Paper no 424. Jönköping: CESIS.
- Corbett, M.** (2013). "I am going to make sure I am ready before I leave: The complexity of educational and mobility decision-making in a Canadian coastal community." *Journal of Rural Studies* 32, s. 275–282
- Eacott, C. & Sonn, C.** (2006). "Beyond education and employment: Exploring youth experiences of their communities, place attachment and reasons for migration." *Rural Society*, 16(2), s. 199–214.
- Elder, G. H., King, V. & Conger, R. D.** (1996). "Attachment to place and migration prospects: A developmental perspective." *Journal of Research of Adolescence*, 6(4), s. 397–425.
- Eriksson, M.** (2010). "People in Stockholm are smarter than countryside folks: Reproducing urban and rural imaginaries in film and life." *Journal of Rural Studies*, 26, s. 95–104.
- Farrugia, D.** (2016). "The mobility imperative for rural youth: the structural, symbolic and non-representational dimensions of rural youth mobility." *Journal of Youth Studies*, 19(6), s. 836–851.
- Gabriel, M.** (2007). "Youth migration and social advancement: How young people manage emerging differences between themselves and their hometown." *Journal of Youth Studies*, 9(1), s. 33–46.
- Johansson, M.** (2017). "'Yes, the power is in the town': An ethnographic study of student participation in a rural Swedish secondary school." *Australian and International Journal of Rural Education*, 27(2), s. 61–76.
- Jones, G.** (1995). *Leaving Home*. Buckingham: Open University Press.
- Jonsson, C.** (1991). Ung i Åmål – om ungdomars vardagsliv och framtidsorientering i en landsortskommun utifrån ett livsformsperspektiv. I: J. Carle & H. E. Hermansson (red.), *Ungdom i rörelse*. Göteborg: Centrum för ungdomsforskning.
- Jonsson, C.** (2010). *I faders och mödrars spår – landsortsungdomars vuxenblivande och identitetsutveckling i ett livsformsperspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Lundholm, E. Garvill, J. Malmberg, G. & Westin, K.** (2004). "Forced or free movers? The motives, voluntariness and selectivity of interregional migration in the Nordic countries." *Population, Space and Place*, 10, s. 59–72.
- Massey, D.** (1994). *Space, Place and Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Massey, D.** (2005). *For Space*. London: Sage Publications Ltd.
- Morrison, P. S. & Clark, W. A. V.** (2011). "Internal migration and employment: Macro flows and micro motives." *Environment and Planning*, 43, s. 1948–1964.
- Roswall, P.-Å., Rönnlund, M. & Johansson, M.** (2018). "Young people's career choices in Swedish rural contexts: Schools' social codes, migration and resources." *Journal of Rural studies*, 60, s. 43–51.
- Svensson, L.** (2006). *Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter*. Linköping: Linköpings universitet
- Svensson, L.** (red.) (2017). *Lämna eller stanna? Valmöjligheter och stöd för unga i "resten av Sverige"*. Lund: Nordic Academic Press.
- Trondman, M. & Andersson, C.** (2014a). *Flyttro, flyttparadox och livsekvation – om unga presumtiva flyttare, stannare och återvändare i Kalmar län och Eksjö kommun*. Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Trondman, M. & Andersson, C.** (2014b) *Delaktighet som möjlighet – ungas efterfrågan på och tillgång till delaktighet i Kalmar län och Eksjö kommun*. Kalmar: Linneuniversitetet.
- UKÄ, Universitetskanslersämbetet** (2016). *Kvinnor och män i högskolan*. Rapport 2016:16 <https://www.uka.se/download/18.5d85793915901d205f9a852/1487841854015/rapport-2016-10-14-kvinnor-och-man-i-hogskolan.pdf> (hämtad 2019-06-02).
- Vallström, M.** (2007). *Att återerövra framtiden – småstaden, ungdomarna och demokratins möjligheter*. Lund: Nordic Academic Press.
- vastervik.se**. <https://www.vastervik.se/globalassets/kommun-och-politik/kommunfakta/scb/kommunfakta-180530.pdf> (hämtad 2019-06-13)
- Vilhelmson, B. & Thulin, E.** (2016). "Environment as a multifaceted migration motive: Meanings and interpretations among a group of young adults in Sweden." *Population, Space and Place*, 22(3), s. 276–287.

Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön på Högskolan Väst arbetar strategiskt med forskningssamverkan tillsammans med verksamheter som har fokus på barn, ungdomar och unga vuxna. Målet för forskningsmiljön är att producera och sprida kunskap om barns och ungdomars livsvillkor och därmed stärka deras ställning i samhället. Forskningssamverkan med externa verksamheter är ett av de sätt som miljön arbetar på för att nå detta mål. Samarbetet sker i form av en samverkansmodell som avser att skapa goda förutsättningar för både forskningen och den externa samverkansparten. Samverkansmodellen utgår från en dialog mellan forskare och samverkanspart där parterna tillsammans utarbetar och formulerar undersökningsområde och forskningsfrågor.

Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön, Högskolan Väst
www.hv.se/BUV

Susanne Holm, Högskolan Väst
susanne.holm@hv.se

Anna Henriksen, Högskolan Väst
anna.henriksen@hv.se

Anita Beckman, Högskolan Väst
anita.beckman@hv.se

Jerry Engström, Campus Västervik
jerry.engstrom@vastervik.se